

63.3(2)6
B39

ДХ

891ак

Г. ВЕТОШКИН

ЮЗ КОСТ

ОЛАН НОГ

ВЕЛӖДАНӢГА

ШКМ-ын II-Ӗд ВО
ВЕЛӖЧЫГАСЛЫ

II-Ӗд ВЫПУСК

КОМИӢИГАЛЕЗАНІН
СЫКТЫВКАР — 1931

Ғ. ВЕТОШКИН

**ШКМ-ЫН 2-өд ВО ВЫЛЫН
JÖЗКОСТ ОЛАННОГ ВЕЛÖдАН ЊГА**

**СЫКТЫВКАР 1931 ВО
КОМІ ЊГА ЛЕҒАНИН**

Г. ВЕТОШКИН. Учебник по обществоведению для ШКМ, II г. об.

Отпечатано в Типографии
Коми Издательства в коли-
честве 2000. экзempl.
заказ № 5932. Об-
лит № 848
г. Сыктыв-
кар 1931
год

Партијалөн да Сöветскöј властлөн політика сиктын

Америкалєи да сöветскöј сиктса овмöсын гырыс овмöсјас
лөбдән тујјас

1-ој ЗАДАНИЕ

Кыввоз пыдди: Кымынкö во сайын öти буржуазнöј профессор Устралов, рытиввыивсаң Сöвет Сојуз пыр мунігөн вагон öшиңöd вичдигас адзö—помтöм куз нурјас, куш сотчöм местајас, зев јогöс мујас, ічöвик миторјас вылын кістö ассыс пöс, ужалö бед дырга му ужалан көлујөн, крестаньин. Устралов мөвпалö:—„Некор оз вермыны коммунистјас тащöм візму овмöсöс бергöдны вылаан, мед көт кушöма пессасны.

Вермасны кыпöдны промышленност і мукöдтор, но бөрвыс сетчасны, кор заводитасны кок вылö сувтöдны ужалыс крестаналыс овмöс. Россіја колö буржуазнöјөн, думајтö сійö. Некор оз вермыны большевикјас петкöдны југыдлаң гөл, һајт, пемыд олöмыс крестаналыс, оз вермыны нуöдны најö сотсіамістическöј нога öтувја олöмлаң.

Большевикјас-жö, Ленин кывјөн, јуөртисны ужалыс јöзлы і крестаналы став му паста, мыј „НЕП-овскöј Россіјалыс лөб вöчöма сотсіамістическöј“.

Медыкыд мог мијан—сотсіамістическöј овмöс течöм. Медсöкыд торјыс сотсіамістическöј економікалыс фундаментсö течігөн—посыи, öтка візму овмöсјасöс бергöдны сотсіамістическöј лад вылö.

Öнi быдöнлы-нын тöдчана сійö гырыс успехјас, кодјасöс візму овмöс öтувтан ужын добітчис партија. Адзöны сійö успехјассö һе сöмын став му пастаса ужалыс јöз, но і классöвöј врагјас. Адзöны, но сöмын оз öткода візöдны. Став ужалыс јöз-кө радлөмөн вичдöдны тајö успехјас вылö, тöждысöны нöшта кыз позö öдјөнжык стрöитны сотсіамістическöј овмöс, то классöвöј врагјас (капіталистјас быд странаыс да СССР пастаыс) јірöны пиңнысö. Од посыи крестана овмöсјас öтувтöмөн вужнас һешыштчö капитализм мијан економікаыс. Кулак, кыјі класс, код вылö вöлі пунктöны зев выжыд һадөја имперіалистјас СССР вылö војнаөн ускöдчігөн, дорвыс коллективизатсіја нуöдигөн эікөз бырöдчö. Адзöны, мыј һе бергöдны Сöветскöј Сојузöс капиталистическöј туј вылö—сы вöсна і јірöны пиңнысö.

Медвоҗа задаһыһоһн ми төдмалам кыҗи да кушом туҗод мунө гырыс овмөс течом капиталистическөй странаҗасын, кытчо вайөдө гырыс овмөс течом унжык посһи өтка овмөсҗасөс. Кыҗи выл техника (трактор да притсепнөй өрудөҗас) капиталистҗас кыын пискөдө виҗму овмөсө аслыс туҗ да вөчө сен переворот. Та бөрын виҗөдлам, кыҗи мунө гырыс виҗму овмөс течом миҗан Совет Сојузын, кушом успехҗас тајө уҗын талунҗа лун кежө да петкөдлам төдчана торҗалөмҗасөс капиталистическөй да советскөй виҗму овмөс кыпөдан туҗын.

Америкалөһн туҗ өиктса овмөсын гырыс овмөсҗас лөсөдөһмын

Бөрҗа дас вонас Воҗывив Америкаса Соҗедһеннөй Штатҗас виҗму овмөсын лоһны јона ыҗыд веҗсөмҗас. Веҗсөмыс, медвоҗдөр, лоһ вөв лыдһи тракторөн уҗалөһмын. Воҗна бөрын, 1 Овонас, Америкаын трактор лыдһи дас пөв дорыс унжык. 1919-өд воө вөли 80 сурс трактор, өһн-һһн миллион кымын. Тракторнад уҗалөһмыд вөчөдөс барауна виҗму уҗалан мукөд машинаҗас, өдҗөҗык да бурҗыка уҗалысҗасөс. Сөдһны комбайнҗас. 1920-өд вөсаһ 1928-өд воөҗ комбайнҗаслөһн лыдыс сөди 28 сурсөҗ, а өһи 45 сурсыс-һһн унжык. Комбайнҗас бөрҗа јона сөдһсны груз кыскалан автомобилҗас. 1928-өд воө-кө һалөһн лыдыс вөли 600 сурс, өһи 800 сурсыс-һһн унжык.

Мыҗ петкөдлөһны тајө лыдһасҗас—миллион трактор, 45 сурс комбайн да 800 сурс кымын грузөвөҗ автомобилҗ виҗму овмөсын?

Најө виҗталөһны, мыҗ виҗму овмөсын уҗалан һогыс Америкаын медбөрҗа дас воҗаснас вуҗсаһыс веҗсөс. Техника боксаһкө виҗөдлыһны тајө веҗсөмсө, аҗҗам, мыҗ сөҗө машинаҗасөс, кодҗасөн вөли уҗалөһны виҗму овмөсын, вөв пыдһи һондөс кыскавһны јонжык да ыҗыдык вын—трактор. Тајө выл дөвиҗателнөй выһныс өдҗөдө виҗму овмөсөҗ уҗҗасөс өд боксаһыс даҗ качество боксаһыс.

Трактор, комбайн да выл притсепнөй өрудөҗас веҗөһны виҗму овмөсын уҗалан һогсө, уҗалан һамсө. Виҗму овмөс, тащом дөвиҗателнөй выһөн уҗалөһөн, пөштө һһнөһөн оз торҗав промышленнөй производствөһыс. Кыҗи һыдсама пөлөс дозмуҗас, һовлантор, машинаҗас һөчөһны заводын, фабрикҗасын уна пөлөс машинаҗасөн, парөн, електричество выһөн, сөҗ-жө һ виҗму овмөсын, машинаҗасөн заводһтисһны вөһны һаһ да мукөд пөлөс култураҗас.

Сөһмын еща-на төдһны, мыҗ Америкаса виҗму овмөсын уҗалө миллион трактор да уна сурс мукөд пөлөс машинаҗас. Колө төдһны, мыҗ артмө һајөн уҗалөһөн капиталист һосударствоҗасад, капиталистическөй һоҗа производство дыҗыһыд, мыҗ сетө селско-һоҗаҗственнөй производство сөдөһм боксаһыс уҗалыс јөзлы олөһсө бурмөдөһм вылө, өиктҗасөһи крестаналы да карҗасын олысҗаслы бурҗыка олөһм лөсөдөһм вылө.

Миллион трактор, кодҗас уҗалөһны Америкаса виҗму овмөсын, зев јона вөли долһенөс кыпөдһны оһан һогсө американскөй фермерҗаслыс. Унжыкыслы на һыс колө вөли вуҗһны тракторөн уҗалөһм вылө. Уна

һаһ да мукөд пөлөс селско-һоһајственнөј продукцияс вөһитөм колө вөлі бурмөдһны олөм, кыҙи сиктса, сиз-жө і карса ужалыс јөзлыс.

Мыј һө ми аһһам збылвылө?

Көһа места, көһ-і мөлһон трактор ужалө виҙму овмөсын, бөһја һас вонас пөһтө һөтө ез сод. Тамында тракторһад поһө-һин вөлі вөһитһны кык мында му, мыјдта өһи ужалөһны Америкаһын. Поһө-өмөј-һө шуһы көһан местасө содөмөһ, кор һоһ һас во чөжөн көһан места паскаләма сөһын 4 мөлһон гектар вылө.

Мөлһон трактор да 10 во чөжөн 4 мөлһон гектар көһа места паскаләма!

Гашкө һө выл техһикаһид чорыда содтис виҙму овмөсса продукцияссө көһа местасыс паскавтөһ?

Өтө Америкаһа економист Беккер висталөм сертө война бөһрин вөт вонас Америкаһын виҙму овмөсса продукцияс содһсны 13,5 прөчент вылө, — омөһжык, донтөмжык прөдуктајас буржык прөдуктајас вылө вежөмөһ да омөһжык скөт пыһды буржык скөт паскөдөмөһ.

13,5 прөчент вылө виҙму овмөс прөдуктајас содөм һөһта-һа петкөдлө, мыј мөлһон трактор ассө һекыҙ ез вермыһы вештыһы. Гашкө һө вузөса прөдуктаһид сөјөн еһһа содө, мыј фермерһас буржыка. уһжыка пондһсны аһлас овмөсас потреблајтһны да?

Офөтсөһлөһөј сөведөһһөјас висталөһны сөвсөм мөдтор. Сиктса овмөс прөдукта прөизводство, щөһ-ө потреблөһһөһыс содө зөв һаһө. Тајө һөмө медвоһһа һөләд јукөдһнас јај сојөм чөһөма 20 прөчент вылө, абу чөһөма картопел сојөм да содөма сөһын пуктас да сакар сојөм.

Көд кыһн Америкаһын мөлһон тракторыд?

Тыр уһ тракторлы вермас лөһы сөһын 200 гектара кыһын муа овмөсын. Ташөм гырыс овмөһыс Америкаһын сөһын 3,5 прөчент кыһын. 17,5 прөчент фермерһас кыһн, 70 гектарыс уһжык му, көһи вөв дөрыс тракторөһи ужалөһмыс сетө һа куһөм сурө выгөда.

Өстөһлөһөј 80 прөчөһтыс Америкаһса фермерһас пыщкыс оз вермыһы аһланыс овмөсын уһавһны тракторөһн. Оз вермыһы, өтө-кө сы вөһна, мыј трактор һөһны колө уһа сөм, көдө посһидик жебыһика олыс фермерһаслөһн суһсымөһ һөкор абу. Мөд-кө, һајө посһидик овмөсјасыһн тракторөһн ужалөһмыс һөкуһөм выгөда оз во. Тракторыд пондас уһжык пөрасө сулавһны прөста.

Тыр уһ комбајһлы вермас лөһы 1000 гектарыс уһжык муа овмөсын, а сеһөм овмөһыс Америкаһын еһһа. Сиз-кө, уһжык фермер ас виҙму овмөсаныс, кыҙи і вөһөн, ужалөһны һө тракторөһн, а вөлөһ. Сөһын гырыс капөтөһстөһескөј овмөсјасыһн виҙму уһавсө тракторөһн. Ташөм овмөһыс, кыҙ ми висталөм воһын Америкаһын сөһын 20 прөчент. Һа пыһы сөһын 3,5 прөчент овмөһыһн поһө тырвыјө уһөдһны тракторөс, өстөһлөһөј 17 прөчент овмөсјасыһн трактор ужалө өчөтк һагруһкаөһн, вөјө зөв өчөт выгөда.

Мыҗ вајә трактор виҗму овмөслы капитализм дырҗи

Капитализм дырҗа му вылад частној собственностид оз леҗбура используйтны виҗму овмөсын выл техника. Бостам көт 200 гаа овмөс озыр фермерлыс. Даҗә-и сен гөгөр бура, тырвыјөн оз вермы уҗавны трактор, кыз, шуам, сурса да даc сурса гектара муа овмөсын. Гөгөрвоана, мыҗ вөсна капиталистическөј овмөс дырҗи тракторнад уҗалөмыд оз сет јона ыҗыд выгөда, вөлөн уҗалөм дорыс. Сіз-жө зев гөгөрвоана мыҗ вөсна миҗан Совет Сојузын тракторөн уҗалөмыд нол пөв сетө унжык выгөда Америкаын дорыс. Быд трактор миҗан уҗалө і сетө выгөда Америкаса нол трактор мында!

Мыҗла? Мыҗла миҗанын абу частној собственност ны муыс, һи тракторыс вылө?

Војвыв Амер. Сојед. Штатјасын тракторјас озыр фермерјас киын монополија, а миҗанын најө совхозјаслөн да колхозјаслөн — крестана посһи овмөс отувтчөмјаслөн. Озыр фермерјас уҗалөны тракторөн 100-200 гектар места вылын, а миҗан совхозјас уҗалөны уна даc сурс гектар вылын, а колхозјас уна сурс гектар вылын.

Сывөсна сені тракторыд уҗалө сөмын 400-600 час онас унжык овмосас, а миҗан совхозјасын да колхозјасын таво мөд большевистскөј гөра-көза дырҗи уҗалисны-һын 2000-2500 час өдөн

Отувја машинајасөн, отувјөн уҗалигөн миҗан јона вылын уҗлөн производителност—капиталистическөј Америкаын дорыс, көні тракторјас разипельнөс—быд озыр фермер вылө воө өтi тракторөн.

Тракторнад уҗалөмыд көт i јона бур, сөмын торја овмөсјас костын, көн мунө мөда-мөдыскөд вермасөм (конкуренција), посһи овмөсјас, кодјас оз вермыны уҗавны тракторөн, воыс-воө рөзөритчалөны. Тракторјаснад уҗавны заводитөм бөрын Америкаса виҗму овмөсын төдчимөнја јонжыка кутис мунны фермерјас костын расслојеһнө.

Америкаын емөс крестана (фермерјас) собствеһникјас (фермајасөн) да арендаторјас. Арендаторјаслөн асланыс фермајас абу, најө бостөны гырысжык фермерјаслыс фермајассө арендаө.

Виҗөдламкө, кызі мунө на костын өһи расслојеһнө, адҗам: воыс-воө чинө лыдыс ферма собствеһникјаслөн, такөд щөщ содө лыд фермерјаслөн, кодјас арендуйтөны фермајас гырыс фермерјаслыс. Сөмын тајө еща-на. Воыс-воө налөн содө уҗјөз банкјаслы. Јаковлев јорт 16 партјинөј сјезд вылын индис: фермерјаслөн уҗјөзыс 1929-өд воын вөлі 20 миллард шайт; тајө уҗјөзјасгыс куш өтi прөцентјассө налы лоө мынтыны өтi миллард да жын шайтөн во. Тајө лыдпасыс уна пөв унжык сјјө виҗму вотыс, кодөс мынтөны миҗан СССР-ын став крестана

Тајө,—вигталө Јаковлев јорт,—унжык фермерөс вөјтас пелјасөзыс долҗас пыщкө. Лоө налы асгыныс фермасө вузавны да заводитны арендуйтны мукөдлыс фермајассө, вермөһнына-кө мынтыны

аренда дон, либө лоө мунны медаһны ужавны гырыг фермајаслы батракөн.

Фермерјаслөн гөлмөм медбөрја һол вонас мунны пондiс сещөм ödjөн, мыј быд сурс фермер пышкыг 108-өн вузалөны асһыныс фермајаснысө, а быд 123 фермерлыг вузалөны овмөссө рөзөрiтчөм вөс на судөн, мед перјыны ужјөз. 1929-өд воө $\frac{2}{5}$ јукөд овмөсыс вылө асһыныс мујаснысө көртымөн сетөны ужавны. Капіталiст фермер, кызі чераһ, кыјө посһи фермерјасөс аслас везјө да вiрсө јуөм бөрын щөгө—быдмө посһи фермерјас рөзөрiтчөм вылын.

Крiзiс вiзму овмөсын да промышленностын һөшта-һин öдзөдө фермерјаслыг рөзөрiтчөм.

Һөбасан вын фермерјаслөн воыг-воө чiнө. Чiнө сы вөсна, мыј дон сельско-хоҗајственнөј продуктајас вылө медбөрја војаснас торјөн-һин јона, крiзiс понда, луныг-луно усө. Бостам прiмер пыдди Канадскөј шабдiлыг дон. Нојабр 1929-өд воө бушел шабдi (24 кгр.) вөли сулалө 133 цент. (цент—2 ур). Декабр төлыгын 1930-өд воө вөли сулалө-һин сөмын 54 цент. Öтi воөн доныс усi 133-саһ 54-өз.

Су бушел нојабр 1929-өд воын-жө сулалiс 94 цент.

а декабр 1930-өд воын сөмын 42 „

Id бушел нојабр 1929-өд воын сулалiс 60 „

а декабр 1930-өд воын сөмын 20 „

Зөр бушел нојабр 1929-өд воын сулалiс 66 „

а декабр 1930-өд воын сөмын 25 „

Һаһ дон крiзiс паскалөмкөд öтщөщ усө һөшта-на улө 1931-өд воө. Быдөнлы позө гөгөрвоны, кызі рөзөрiтiс фермерјасөс ташөма дон усөм.

Дон усөмлыг помкајассө колө корһны промышленностын да вiзму овмөсын крiзiсыс, кодiсо 2-во-һин зев чорыда рөзөрiтө Америкалыг овмөссө. Крiзiс, кодi вайөдiс промышленностөс жынвыјө ужалөмөз, төварыс һекытчө оз iн-да, оз леҗ воэө паскавны вiзму овмөслы. Оз леҗ сы вөсна, мыј вiзму овмөсса продуктајассө главнөј һөбысјасыс—ужалыг јөз—крiзiс дырјi оз вермыны һөбны, көтi шыгјалөны. Һынөм вылө һөбнысө налы. Воыг-воө сыыг уна, мыјдта вермө iнны, төвар лөсөдөм капiталiстјасөс пөштi быд странаыг вайөдiс сетчөз, мыј һаһјасөн да төварјасөн складјасыс тырөмаөс, а унжыг ужалыгыс шыглы кулөны.

Мiллон ужалыг јөз да рөзөрiтчөм фермерјас Америкаын шыгјалөны. А капiталiстјас төвар запас складјасыс чiнтөм радi, да налыг дон кыпөдөм радi щөктөны америкаса фермерјасөс чiнтыны көза места, мед ещажык воас һаһ. Мукөд рајонјасас-жө Америкаын шобдiөн да кукурузаөн ломтөны паровозјас. Таҗсө вөчөны секi, кор сiјө-жө Америкаын 10 мiллон уҗтөм јөз да налөн семјас шыгјалөны. Шыгјалөны i фермерјас. Вот мыј гiжө „Таймс“ һима газет јанвар 10 лунса 1931-өд вога нумерө.

— „Араханзасасаң јуөртөны, мыј сізім карын тајо штатас колаң субөтао 500 шығјалыс фермер горзөмөн—вајо һаң да уж—грө-зітчісны грабітны продуктовој лавкајас. Лавкајас дорын гырыс һаң өчерөдјас. Һаң өчерөдјас тајо штатын, гіжө газет, коді лыддыс медһаһа местаөн, вөвлывытөм тор“.

Фермерјас гөтовөс ужавны 50 цент вылө лун, сөмын мед һе шығјавны најө семјалы. Ташөм шығ бунтјас мунөны оз сөмын тајо штатын, но і мукөд штатјасын.

Гөра ыжда чукөр кујлан һаң да мільон шығјалысјас вермасны лоны сөмын сен, көні властыс капіталістјас кыин, көні став ембурыс, кодөс вөчөны ужалыс јөз асланыс кіөн, ем частној собственост капіталістјас ордын. Налаы ужалыс јөзыдлөн шығјалөмыс зік вескод. Вот мыј вөсна, кор мі велөдам јөз кост оланног капіталістическөј странајасын, оз ков сөмын велөдчыны һенавідітны капіталістјасөс, капіталістическөј оланног, но пуктыны став вын социалистическөј овмөс течан ужвылө.

Памјатујтам: кымын өдјө пондас мунны партијалыс генералној віз оломө пөртөм—социализмы фундамент завершітөм, візму овмөсөс дорвыв өтувтөмөн да кулакөс, кызі классөс, бырөдөмөн,—сымын матыстчас мувывса ужалыс јөзлөн да ужалыс крестаналөн победа.

Өні вөчам вывөдјас, кызі мунө америкаын сиктса овмөсын гырыс овмөсјас лөгөдөм, кушөм „выгөдајас“ вајис візму овмөсө выл техника—трактор.

Көза места Америкаын пөшти оз пагкав, візму овмөсын лөгөдан продуктајас содоны зев омөла, фермерјаслөн һөбасан вын зев өдјө уеө һаң донтөмсалөм вөсна, содоны налөн вотјас, ужјөзјас, пыр өтарө унжык фермер сетөны ассыныс овмөснысө көртымөн, јона уна фермерјас зікөз орөны—петөны батракө озыр фермерјас ордө, мунөны карө. Рөзөритчөм фермерјас местаө, најө овмөс вылын лөгөдч о. озыр фермерјасөн гырыс капіталістическөј нога овмөсјас, кодјас верз өны һөбны машинајас, удобреһнө, јөз сіла мусө ужавны.

Візму овмөс мукөд капіталістическөј странајасын

Кушөм көт капіталістическөј страна ог бостө, гырыс овмөс те-чөм візму овмөсын сені мунө өті туйөд: кулакјас быдмөны, а гөм да шөркодөм крестана овмөсјас рөзөритчөны. Тајо тујыс мунө гөм да шөркодөм крестана лыјас вывті. Быд во, быд лун, быд час кымынкө шөркодөм крестана гөммө—пөрө бедһакө, кымынкө бедһак еновтө ассыс овмөссө—пөрө батракө кулак овмөсын, лібө мунө карө корсны нажөтка. Сөмын өткымын шөркодөм крестана јонмө пөрө кулакө, коді нартітө батракјасөс, бедһакјасөс.

Тажо туюд муніс візму овмөс кыпалом і царскөй Россіяын Октабрса револуцсіјаоэ, кор вөлі власт да став ембурыс капіталістјас кыын. Кулакјас быдмісны міјанын і револуцсіја бөрын-на, гөл да шөркофдем крестанаоэ колхозјасө отувттөэ, дорвыв коллективізатсіја подув вылын кулакөс миквідірујтны кутчістөэ. Ғерт, міјанын медбөрја војаснас партіјалыс лозунг—кулакөс жмітөм — чорыда олөмө пөртөмөн ешажык вөлі сылы възможностыс нартітны батракөс да бедњакөс. Кулак быдмө і өніна міјан Совет Сојузын сіјө местајасын, көн зев-на омөла муно колхозјас течөм. Кулак зев чорыда паныд сувтө гөл да шөркофа олыс крестанаоэ колхозјасө отувтөмлы.

Тажо туюд муно візму овмөс кыпалом да гырыс овмөс течөм быд капіталістическөй странаын. Унжык-і унжык гөл да шөркофа олыс крестана рөзөрітчөны, еновтөны важ овмөс да муноны карө. Сөдтөны карын ужтөм јөзлығ лыд.

Ношта-нын омөла овмөс колоңјаса да полуколоңјаса странајасын, лок і сещөм странајасын, көнівізму овмөс век-наунжыкыс помещік—феодалјас кыын. Тајө помещікјас асланыс овмөс вылын да крестана вылын емөс „сарі бог“, кызі шуласны. Испаніјаын, например, ставмувіз піыс 67 прөцент муыс 2 прөцент феодал кыын, 67,5 прөцент візму ужалыс піыс муон владејтөны сөмын 4,7 прөцент став площафсыс. Зев гырыс, кымынкө сурс гаа, феодал овмөсјаскөд радыс олөны уна мөлон мутөм крестана арендаторјас да батракјас, кодјас пөштө кынөм пөтөсыс ужалөны гырыс феодалјаслы. Оті буржуазнөј писавел шуөм сөртө тани: „Јөзыс ставыс мутөм, а муыс јөзтөм“. Феодалјас зев уна му местајас кутөны аслыныс кыјсан местајас улө, а унжык крестана некытчө паскөдчөм раді олөны зік корысјас моз. Крестана ставыс велөдчытөмөс.

Батракјаслөн олан ногыс ношта-на омөла. Батрак, кодө вердө 5-10 душа семја, бөстө лунга уждон 40 ур кымын, да і сен-на унжык төлыснас ужалө сөмын 10-12 лун.

Сөветскөй туј өіктса овмөсын гырыс овмөсјас лөсөдөмын

Сотсіалізмө өіктлөн тујыс

Міјан странаын Октабрса револуцсіја бөрын воґґіс туј сотсіалізм нога олөм лөсөдөмлы. Сотсіалізм нога общество течөмын медвоада восколыс, подув пуктөмыс Октабрса револуцсіјалөн вөлі—помещікјаслыс мусө мырфөдөм. Вөлі бырөдөма му вылө частнөј собствөност. Сөмын мунад вузасөмыс дугөдөмыд оз-на ло өіктыс капіталізм вујсө бырөдөм. Кытчөэ емөс өіктын посңө отка овмөсјас, капіталізмлы век ем места өіктын паскавны, јонмыны.

Гражданскöй војна помалом бöрын, вождьксö ковмис јоткыштни вождö промышленност паскөдөм, ковмис став вын вескөдны сөкыд промышленност зөнтөм да паскөдөм вылө. Такөд өтщөщ лои һөжјө-ныкөн дастыны подув крестана овмөсјасөс социализм туј вылө вужөдөм могыс кооператсја паскөдөм пыр. Тагань артмис, мыј НЭП дырса медвоzza каднас мијан странааса овмөс вөли сулалө кык торја подувјас вылын. Öти подулыс — социализма гырыс промышленност, кодi лоө социализмы базаөн. Мөд подулыс — разалөм постi крестана овмөсјас, кытыс чужöны капитализм нога кулатскöй овмөсјас. Помтөг ташцөм торја подувјас вылын народнöй овмөс сулавны оз вермы, либө капитализм кутас јрны подув пролетариат диктатуралыс, либө социализм нога промышленност лоө воропөн социализм нога подувань крестана овмөсјасөс бергөдөмын, лоас воропөн сиктын капитализмыс вужјассө һещкөмын. НЭП медвоzza војаснас-на Ленин шулис, мијанлы-пө ковмас нуөдны медбөрја да чорыд тыш росејјаса капитализмкөд, кодлөн подулыс пырөма — разалөма крестана овмөсјасө. Тажө медбөрја да чорыд тышыс капитализмкөд мијан странаын бурөщ öни мунө, кодыр овмөс кыпөдөмын вождö мунам колан војасса опыт вылын — мијан сиктјасын паскыда мунө колхозјас лөсөдөм. Сijө тыдалө дорвыв коллективизация нуөдөмын да сы подув вылын кулакөс, кычi класс, бырөдөмын.

Сиктса овмөсын коллективизатсја нуөдөмын улөхјас

Америкаын да мукөд капиталистическöй странајасын-кө гырыс виэму овмөс быдмө постi фермерјасөс пөдтөм пыр, то мијан СССР-ын постi крестана овмөсјасө өтүвтөмпыр лөсөдчöны государственнöй гырыс овмөсјас. Гырыс овмөс — колхозјас, совхозјас мијан быдмөны исторijaын вөвлытөм өдјасөн:

1929-өд воө-кө колхозјасө өтүвтөм понда первој во-на дьгдiс крестана овмөсын лыд сөдөмыс. 1928-өд воө-кө колхозјасө өтүвтөма вөли 400.000 овмөс, то 1929-өд воө-көн öти миллион, а 1930-өд воын 6 миллион, да мај 10 лун кежлө 1931-өд воө өтүвтөма 12 миллион 45 сурс да 100 крестана овмөс, либө 50,4 прөцент став гөл да шөркөдa олыс крестана пиыс СССР паста.

Кушцөм өдөн мунө крестана овмөсјасөс өтүвтөм, дорвыв коллективизатсја помалан медвоzza воө, адзам ташцөм лыдпасјасыс. Лыдпасјас бөстөма группа рајонјаслы Централнöй комитетөн јуклөм сөртi.

(Вид 11-өд л сiбкыс)

Первој группа рајонјасын јанвар 1 лун кежлө 1931-өд воө вөли өтүвтөма 50 пр. дорыс унжык став овмөссыс. Мөд группайн — 23 прөцентсаң сөдi 27 прөцентөз. Медбөрја группайн прөцентлөн сөдөм лыдыс равһајтчө 2,6 пр. вылө. Став Совет Сојуз паста тајө һөл төлыснас колхозјасө пырисны 1.044 сурс крестана овмөс. Крестана овмөсјасөс колхозјасө өтүвт өмлөн сiјас 1931-сi есьн тыдалөвы та-

щом лыдпасјасы: јанвар тѳлыгѳ вылыс пырїсны 734,4 сурс овмѳс, февралын—1.520,8 сурс, мартын—1.664,4 сурс. Апрель 10 лун кежлѳ вѳлі колхозјасын—11.185,5 сурс овмѳс, лѳбѳ 45,2 прѳч. став гѳл да шѳркоѳа олыс крестана овмѳс пыс.

К а д	I-ѳд группа Војвыв Кавказ, Улыс Волга, Шѳр Волга, Степнѳј Украина Крым.		II-ѳд группа: Сїбыр, Урал, Казакстан, Ц.Ч.О. Лесостеп Україна, СВК да Башкїрїја		III-ѳд группа {Став мукѳд рајон- јас СССР паста, кодјас ез пырны первој кык рајона группајасѳ		С Т А В Ы С	
	Кымын ов- мѳс ѳтувтѳма	Прѳцент лыд	Кымын ов- мѳс ѳтувтѳма	Прѳцент лыд	Кымын ов- мѳс ѳтувтѳма	Прѳцент лыд	Кымын ов- мѳс ѳтувтѳма	Прѳцент лыд
1/IX—30	1834,0	42,8	2304,0	23,7	1344,9	11,6	5482,9	21,4
1/X—30	1854,6	43,2	2319,2	23,9	1377,8	11,9	5551,1	21,7
1/XI—30	1947,6	45,4	2370,3	24,4	1415,7	12,2	5733,6	22,4
1/XII—30	2112,7	49,3	2523,4	26,0	1516,1	13,2	6162	24,1
1/I—1931	2264,8	52,8	2669,4	27,5	1643,7	14,2	6577,4	25,7

Мај 10 лун кежлѳ-нын вѳлі ѳтувтѳма—12.453,7 сурс овмѳс, лѳбѳ 50,4 прѳцент став крестана овмѳс пыс. Њања рајонјасын (I груп-
паыс) таво тувсов гѳра-кѳза дырї помалѳны дорвыв коллѳктивїзатсїја
нуѳѳѳм да бырѳѳѳны кулакѳс, кыгї классѳс. Војвыв Кавказын мај
10 лун кежлѳ вѳлі-нын ѳтувтѳма 81,6 прѳцент, Улыс Волгаын 82,1 пр.
Крымын—83,3 пр. Шѳр Волгаын—63,7 пр. став гѳл да шѳркоѳа олыс
крестана овмѳсјасыс.

Медбѳрја лыдпас—јуњ 5 лун кежлѳ СССР паста ѳтувтѳма кол-
хозјасѳ 13 мїллон крестана овмѳс, кущѳм лыдпасјасѳн ѳања рајон-
јас ештѳдїсны дорвыв коллѳктивїзатсїја.

Комї областын колхоз течан ужын ѳдјас

Сѳвет Сојуз паста колхоз течан ужлыс ѳѳсѳ вїдлалѳм бѳрын
ѳнї вїѳѳдлам, кыгї муно колхоз течан уж мїјан Комї областын, ку-
щѳм могјас сулалѳны вїѳму овмѳс паскѳдан ужын.

Централнѳј Комїтет їндѳд сертї Комї област, кыгї націоналнѳј
област, дорвыв коллѳктивїзатсїја помалан срок сертї сужѳма III-ѳд
группа рајонјасѳ—вїт во помасїг кежлѳ пѳртны олѳмѳ дорвыв кол-
лѳктивїзатсїја. Таво-жѳ шуѳма ѳтувтны колхозјасѳ 20-25 прѳцент став
гѳл да шѳркоѳѳема олыс крестана овмѳс пыс.

Економїка боксањ, кыгї Војвыв Крај, сїѳ-жѳ і мїјан област (об-
ласт пырѳ Војвыв Крајѳ) парвїја 16 сїезд шуѳм сертї вїтвѳса план

тыртан ужын, ассыс овмөс паскөдөн ужын основнөй специализациян лыдкө вөрлөзөм да вөр промышленност паскөдөм.

Војвыв Крајын вѣт во помасіг кежлө колө паскөдны вөрлөзән программа 60-65 мѣллон кубометрөз. Паскалө вөр промышленност—стрөйтчөны выл гырыс, уна рамаа вөрпѣлтан заводјас, целлулозно-бумажнөй комбинат, хѣмическөй промышленност да с. в. Вөрлөзөмлөи да промышленностлөн паскалөмкөд өтцөщ мунө ужалыс јөз содөмкөд. Сөмын вөрлөзөм вылө тајө војасө мѣжан областын колө 10-15 сурс (постојаннөй) во гөгөр вөрѣн ужалыс. Ковмасны содтөд ужалысјас заводјасын, стрөителствоа да мукөд пөлөс промышленностын. Постојаннөй робочөй кадр лөгөдөн уж колө нуөдны налы еојан лөгөдөмкөд өтцөщ. Сізнад сѣктса овмөс паскалөм, колхоз течан уж мѣжан областын вермас мунны сөмын сѣз, меѣ аслас паскалөмөн отсаліс основнөй моғлы—вөрлөзән ужлы.

Кызі сѣктса овмөс паскалөм вермас отсавны вөрлөзән планјас тыртөмлы?

Өтѣ-кө, колхозјас вермасны сетны вөрлөзны, кылөдны да мукөд ужјас вылө ужалан вын, а мөд-кө, колхознөй овмөс јонмөдөмөн, колхозјасын сеццөм төварнөй овмөс паскөдөмөн, кодѣ пондас аслас продукциясөн (выј, јај, јөв, пуктасјас) да фуражөн (турун, зөр) снабжйтны вөрлөзыс организациясөс.

Сѣктса овмөслөн паскалөмыс вермас мунны сөмын колхозјасө өтүвтөм пыр, колхозјасын скөт вѣзан да градывв да мукөд технѣческөй културајас паскөдөн подув вылын. Сетны вѣт во помасіг кежлө 300 сурс центнер төварнөй выј, тырмымөнја снабжйтны вөрлөзыс ужалысјасөс јајөн, јөлөн, овощјасөн, јона паскөдны скөтлы көрым лөгөдөм (турун, корњеплодјас вөдѣтөмөн) да фураж, і технѣческөй култура—пыш да шабдѣ паскөдны—со куццөм моғјас суалөны сѣктса овмөс возын мѣжан областын.

Колхозјаслөн паскалөмыс Комѣ областын заводѣтѣс јонжыкасө сөмын 1929 восян. Јунь 1928 во кежлө област паста вөлі сөмын 30 колхоз; сы пыс с-х. артел—13 да өтүвја вѣзму ужалан төварѣщество—17. Тајө колхозјасыс вөліны прѣмѣтивнөјөс—скөт ѱѣ вѣзму ѱѣ өвѣк колхозын ез вөв өтүвтөма, өтүвја вөліны артелөн ѱөбөм вѣзму машинајас да уж выл вѣзму вөчѣгөн.

Овмөс лыд тајө колхозјасын сек вөлі сөмын 1,25 прөцент. 1924 восян содөма овмөс лыд колхозјасын 0,05 прөцент вылө. Таццөм ічөт өд колхоз течан ужын вөлі сы вөсна, мыј тајө туж вылас паңыдасѣ кулакјаслөн вредѣтан уж да кулак агентјаслөн колхозјас течөмлы паныда уж. Најө вөлі доказывајтөны, мыј көзѣд кѣмат, нура места да омөлік му (почва) оз лөзны Комѣ областын нуөдны колхозјас течан уж. Вѣзму овмөс кыпөдөн тужөн најө вөлі лыдкөны сөмын өтка-овмөсјас паскөдөм—кулак овмөс быдмөм.

Колхозјас течöмын, крестана овмöсјасöс социализм туй вылö бергöдöмын перелом лои сöмын 1929-öд воö. Сентябрь төлыгын 1929-öд воö вöли област паста 118 колхоз, кытчö вöли öтүвтöма 3,4 прöцент став овмöс лыдыг. Октябрь төлыгын колхоз лыд содö 173-öз, кытчö котыртöма вöли 9,5 прöцент став овмöс лыдыг.

1930-öд воö местајас вылын коллективизация ужын гырыс öшыбкајас вöчөм вöсна (вöли уналаын повöдлөмөн суйөмаöс колхозјасö, сразу коммунајас организуйтөмөн, прöстöйжык формаа товарществојасын öтүвја ужö велөдөм пырди) сразу колхозö öтүвтөм четчыштö апрель төлыг кезлө 21,3 прöцентöз.

Кызи бөр чини колхоз лыд да сени овмöс лыд Сталин порт статујас бöрын, висталö тащöм табытса:

Вöли 1929 вöсө апрель 1 лун кезлө			Лои 1930 вöсө юль 1 лун кезлө			Ч и н ы		
Колхоз лыд	Сени кöчө- ство лыд	% лыд	Колхоз лыд	Сени кöчө- ство лыд	% лыд	Колхоз лыд	Кöчө- ство лыд	% лыд
285	10549	21,3	223	6413	13,2	62	4136	8,1

Сöмын партијалык генеральнöй вич чорыда нуöдөмөн, кулак вылö чорыда наступайтөмөн да решительнöја став перегибсö исправляйтөмөн Коми областса партијнöй организатсия вермис вöчны перелом бөднөк да середнөк овмöсјасöс колхозјасö öтүвтөмын. Бөрја кык вонас колхоз лыд сөдис пöштö 8 пöв.

Кушöм öдјосөн муно колхоз течан уж тувсов гөра-көза дырји адам тащöм лыдпасјасыг:

№	РАЈОНЈАС	Февраль 10 лун кезлө 1931 воö			Юнь 20 лун кезлө 1931-öд воö		
		Колхоз лыд	Овмöс лыд сени	Уна-ö прöцент	Колхоз лыд	Овмöс лыд сени	Уна-ö прöцент
1	Сыктывдинса	32	1907	23,9	53	3356	35,0
2	Жемдинса	42	947	14,2	71	2239	33,4
3	Вичинса	37	567	10,4	75	2567	44,1
4	Абјачој	33	557	10,0	66	1968	35,5
5	Шојнаты	15	748	21,4	16	1072	29,2
6	Кулөмдин	42	937	12,4	58	1834	28,0
7	Удора	16	383	15,3	23	837	28,4
8	Гьва	33	1248	23,1	38	1793	30,7
9	Устъялма	18	763	24,2	26	1430	47,9
Ставыс област паста		268	8057	16,5	432	17275	34,1

Нол төлысөн прөчент лыд кыптөм сетө 17,6% былө, овмөс лыд 9218 былө. Кожмөд пай став гөл да шөркөдә олыс крестана овмөс-јас Областын өтвылыс стрөйтөны социализм нога олөм.

Ташөм өдјас висталөны збылвылө гөл да шөркөдә олыс крестаналыс заводитчөм партија вескөдлөм улын течны фундамент социализмлы визму овмөсын і мијан Коми областын.

Колхозјасын көза места содөмлөн өдјас.

Овмөс лыдыс өдјөнжык содө көзан места колхозјасын: 1928-өд воө 400 сурс крестана овмөс көқисны колхозын (тулыс і ар) 2 миллион гектар. 1929-өд воө миллион овмөс көқисны 6,5 миллион гектар. 1930-өд воө — 43 миллион гектар і таво (1931-өд воө) 66 миллион гектар.

Көза места содөм Коми областын петкөдлөны ташөм лыдпасјас: 1913 воө — 31680 га, 1922 воө — 27260 га, мибө 86 прөчент, 1925 воө — 32300 га, мибө 102 прөчент, 1928 воө — 41330 га, мибө 130,5 прөчент, 1929 воө — 47260 га, мибө 159,2 прөчент і 1930 воө—48650 га, мибө 163,6 прөчент.

Став көза площад 1929-өд воө колхозјаслөн вөлі 3300 га, таво став көза муыс лоө 11760 га. Ташөм өд көза места паскалөмын лоі сөмын не сы вөсна, мыј колхозјасын овмөс лыдыс луныс-лун зев өдјө содө, но і сы вөсна медјонасө, мыј өтө колхознөј овмөс былө көза места воө унжыкөн өтка овмөс былө дорыс.

1930-өд воө тулыснас көза места Совет Сојуз паста быд өтка овмөс былө вөлі воө 2,7 гектар, а колхозын быд овмөс былө 5,2 гектар. Кык пөв унжык! Нәна рајонјасын өтка овмөсјас былө воө вөлі 3,7 гектар, а колхозјасын—7,7 гектар. Мөд группа нәна рајоннын—2,9 гектар і 4,6 гектар. Потреблајущөј да натсионалнөј рајонјасын өтка овмөсјасын 2,2 гектар, а колхозын 2,8 гектар овмөс былө. Кык пөв гырысжык көза места колхознөј овмөсын өтка крестанын овмөс дорыс верміс лоны сы вөсна, мыј колхоз ем гырыс өтүвја овмөс, көні вермөны ужавны гырыс визму машинајасөн, а өтка посні крестана овмөсын машинајасөн ужавны оз поч. Весіг вөв өтка крестанын овмөсын выгөда еща сетө колхозын дорыс. 1930-өд воө-нын колхозын быд вөв ужалис кык пөв унжык көза места посні өтка гөл да шөркөдәема олыс овмөсын дорыс.

Көза места колхозјасын өдјө содө нөшта і сы вөсна, мыј сені вермөны бура пуктыны агротехныческөј уж—бырөдны борјас, костыны нура местајас, көзны весалөм да протравлывајтөм көјдысөн. Посні овмөсјас-жө некор оз вермыны петны возө асланыс бор сајө.

Коді оз гөгөрво, мыј тавөсна-і нән колхозјасын колан во воіс 10-15 прөчент былө унжык өтка гөл да шөркөдәем овмөсјасын дорыс. (Јаковлев јорт тејисјасыс Ставсојузса 6-өд сјезд вылын).

Колхозјас течан ужын успехјас висталёны партијалы генералнөј визсө веекыдөн

Став тајө лыдпасјас висталёны сјө гырыс победаяс јылыс, код-
јасөс партија добитчис визму овмөсөс социалистическөј туј вылө бергө-
дөмын. Колхозө өнi мунө не өтка крестанын, а унжык гөл да шөр-
кодфа олыс крестана. Унжык i унжык крестана аслас опыт вылын
гөгөрвооны бурлунсө колхозјасө отувтчөмыс да асвөмаөн, бергөдчы-
төм вылө-нын, сувтисны колхоз строитан туј вылө. Визму овмөсым
Сталин јорт шуөм сертi, өнiсаң сувбасө оз-нын вөч өтка олыс крес-
тана, а колхозјас да совхозјас. 1931-өд во — вiтвөса планлөн којмөд
воыс — сетө-нын i визму овмөсын перевес социалистическөј секторлы
такөд щөщ лоө таво визму овмөс боксаң завершитөма фундамент пук-
төм социалистическөј економикалы.

Ферт, тащөм гырыс успехјасыд асныс ез локны, партија вермис
кыпөдны переломсө шөркодфаема олыс крестанаөн колхозјас вылө
виздөмын, медвоз—ыжыд өдјасөн промышленност паскалөм вөсна.
Сөмын бура кыпөдөм промышленност сетө подув социализмань сiк-
төс бергөдөмын. Мөд-кө, паскыда кооперирүйтөм нуөдөмөн, машинно-
тракторнөј станцијаяс лөсөдөмөн да совхозјас паскөдөмөн. Семейско-
хожајственнөј кооператсiја бөрја војаснас петкөдлис гөл да шөркод-
фаема олыс крестаналы отувја ужлыс бурлунсө. Машинно-тракторнөј
станцијаяс да совхозјас асланыс примерөн да отсөгөн колхозјаслы
да өтка гөл крестаналы зев бура петкөдлисны бурлунсө сiктса ов-
мөсын социализм нога гырыс производство паскөдөмын.

Којмөдкө, шөркодфаема олыс крестанакөд сојуз кутөмөн, најөс
социализмань нуөдөмөн, капитализм нога элементјас вылө, кулакјас
вылө чорыда наступайтөмөн, да кулакјасөс, кыңи классөс, бырөдөмөн
дорвыв коллективизатсiја нуөдигөн.

Нөмөд-кө, сiктса гөл крестана да батракјасөс котыртан уж
паскөдөмөн, да контрреволюционнөј троцкизмөс да веекыдвыв кежөмөс
паздөм.

Тајө условиөјастөг ескө ез поз вөчны переломсө, кодi лоi шөр-
кодфаема олыс крестана пөвсын бөрја војаснас—(16 сјездлөн резо-
лутсiја Јаковлев јорт доклад куға).

Вылөжык лептыны колхоз строитан өд

34 прөцент абу стена, код сажө оз ков i оз поз петны. Одјас
колхоз течан ужын колө i воэд кутны област паста та вылын-жө, ку-
щөм вөли медбөрја нөм төлыснас. Чорыда тышкасөмөн партијаөн се-
төм мојас олөмө пөртөм куға—содтыны көза плөшщад тајө во вы-
лын 24% вылө, техническөј културајас вөдитөм 150% вылө, скөт
вөдитөм 29% вылө. Лөсөдны 48 скөт-ферма, да 72 отувја скөтвизан

картајас. Нуодны техніческөј културајас да скөт виған продуктајас контрактірујтан уж. Партијно-массөвөј уж паскыда нуодомөн, быд ужалыс сінвоқо, өтка олыс гөм да шөркөд-дема крестаналы колхозјаслыс вермөмсө преімущество петкөдлөмөн да чорыда кулакјас вылө наступајтөмөн лептам колхоз стрөитан өд.

Бөрја индөдјас:

Первој задаңнө: Америкаса да Сөветскөј туј гырыс виғму овмөс лөсөдан ужын ітоғјас, велөдөмсө колө јітны сјјө ужкөд, кодөс нуодө сиктын школа. Тајөс велөдигөн ас воғын пуктам мог—вылө-жык лептам колхоз стрөитан өд сиктын.

Уж вылө петтөч кывзам ічөтөк доклад колхоз правлеңнөлыс, көні сјјө висталас—унаө отувтөма колхозө сикт куға өтка гөм да шөркөд-дем олыс крестанаөс, уна-ө колөма отувтөм. Кығи думажтөны селсовет да колхоз правлеңнө воқо вылө нуодны колхозө отувт чана уж. Сен-жө корены тујјас, кығи школа щөщ колхозкөд отвылыс пондас ужавны тајө могсө олөмө пөртөм куға.

Мед збыл вылө отсавны селсөветлы, колхозлы тајө зев вығид ужын, колө лөсыда первој төдмавны сјјө решеңнөјјас, кодјасөс петкөдисны 16 сјезд партијалөн да Ставсоюзса 6 сјезд виғму овмөс кыпөдөм куға. Ковмас велөдчыны не сөмын төдөм раді, но і вөчны кужөм раді. Буржыка і өдјөжыка мунас уж, пондамкө ужавны бригадајас вылө јуксөмөн да бригадајас костын буржык уж вылө ордімсөмөн. Быд бригада кык-кујим задаңнө вөчөм бөрын пуктас (пасјас) ас воғын торја уж. Мі тани индам прімернөј ужјас бригадајаслы:

- 1-д бригада. Паскөдны массөвөј рағјаснөтөлнөј уж—виғму овмөс воғын сулалан могјас јылыс. Партија 16 сјездлыс да став Сөвет Сојузса 6 сјездлыс шуөмјассө. Лыд-дысан керка пыр, колхоз пыр, вөрын, једіномічнөкјас ордын гортаныс ветлөмөн, бесөдајасөн, ыға, гағет разөдөмөн.

- 2-д бригада. Колхоз правлеңнөкөд щөщ төдмавны, кодјасөс ескө гөм да шөркөд-дема олысјас пыс өдјөжык поқо да колө кыскыны колхозө. Вөчавны колхозкөд щөщ отчота собраңнөјас өткөн олыс крестана костын да лоны колхозлөн „Краснөј сватјасөн“ өтка крестанајасөс колхозө „коралөм“ раді.

- 3-д бригада. Матыса сиктын-кө (поқо ветлыны ылөжык) абу-на некущөм отувја овмөс, заводітны лөсөдны колхоз течан воғ-мөстчыс группа.

Велөдчысјас велөдыскөд отвылыс меставылын аснөд пуктад нөшта выл мог ас воғаныд. Сені лөсыджыка тыдалө кущөм ужјас нөшта колө вөчны. Воқо быд задаңнө бөрын мі пондам индыны тащөм-жө ужјас вылө. Бригадајаслы ковмас паскөдчыны сјаі, мед став ужјассө пөртны олөмө.

став көза местаас. Мукөд һаһа районјасас, көз өтүвтөма 50% дөрыс унжык—колхозјасөн көзөма 60% став көза места. Ташөм чужөмөн визөдө виэму овмөс талунја лун кешлө.

Кызі колхозјас Коми областын бергөдчөны вөрлезөмлаһ чужөмбанөн

Төварнөј овмөс лөсөдөмөн. Ми первој заданһөын шуимһын, мыј сиктса овмөсын төварнөј овмөс лөсөдөм вермас лоны скөт-виэан овмөс подув вылын да техһическөј културајас, градывв пуктасјас паскөдөмөн. Оні визөдлаһ, кызі колхозјас һаһ вөдитөмсаһ вужөны скөт виэом вылө да техһическөј културајас паскөдөм вылө. Кызі һајө бергөдчөны, областувса партјинөј комитет шуөм сергы, чужөмбанөн вөрлезөмлаһ.

КУЛЬТУРАЈАС	1930-д воо көзөма		1931-од вога заданһө	
	Гектар лыд	% став көза площ-ыс	Гектар лыд	% став көза площ-ыс
Зерновој	5590	84,5	5581	47,5
Техһическөј	189	3,0	1010	8,6
Қартупел да корһепл	492	7,2	2250	19,1
Турун көза	163	2,6	2519	21,4
Градывв пуктас	173	2,7	400	3,4
Ставыс	6567	100%	11760	100%

Таблитса петкөдлө, мыј колхозјас 1930-өд воө вөліны, көза сергы, һаһ вөдитан колхозјасөн. Огө-кө вунөдө, мыј унжык колхозас һаһсө вөдитөны вөлі аслыныс сојөм вылө, то лөө гөгөрвоана—қолан во зев-на еһа колхозјас сетисны госуларстволы төварнөј продуктајасөн. Тајө тыдалө сетыс, мыј техһическөј културајас, турун, корһеплодјас да овоці (градывв пуктасјас) вөлі, көзөма зев ичөт места вылө. 1931-өд вога заданһө колхозјаслөн петкөдлө сөвсемһын мөдтор. Зернөвөј културајас тајө заданһөын жынгысһын еһа мукөд културајасыс.

Мед эләкөз бергөдны виэму овмөс чужөмбанөн вөрлезөмлаһ, көдө тајө војасө-жө һаһ местаө заводитны ужавны сешөм културајас, көдјас обеспечитасны збыла, регыдөн виэму овмөсөс потреблајушејсаһ лөсөдны төварнөјөн. Паскөдны көза места техһическөј културајасыс да скөтлы қорым лөсөдан културајасыс.

Тышкасны скөтлы көрым лөсөдән программа тыртөм вәсна

Скөтвиқом паскөдөм колхозжасын воё вылө мыщасө көрымө. Став виқ колхозжасын 1930-өд воё вөм 30 сурс га гөгөр, 1931-өд воё лөб 50 сурс гектар. Качество боксаң виқжас колхозжасын абузев бурөс, сы вөсна урожајјас виқжас вылыс (медгасө-нын кос виқжас вылыс) воё еща. Зев ыжыд мог сувтө виқжас бурмөдөм куға, уна вөса турун көжөм куға да селосујтчан уж паскөдөм куға. 1930-өд воё колхозжасын лөсөдлісны 50 селос гу да 7 траншеј, кытчө селосујтлісны 580 тонна көрым. 1931-өд воё колө колхозжасын селосујтны 15 400 тонна. Став област паста-жө, өтка овмөсјаскөд щөщ 21.300 тонна. Колхозжас возын пуктысгө мог лөсөдны көрым һе толкө асланыс скөтлы, но і вөрлежанһнын ужалыс скөтлы.

Областувса Комітет молодежі һндөд серҗы комсомол, школьнй-жас тајө ужын должөнөс лоны нырнуөдыгөн. ШКМ-ын велөдчыөјас, петкөдлө асһытө мыј ті збылыс уж вылын вермад пөртһны олөмө парҗыялыс һндөдјас виқму овмөс выль подув вылө лөсөдөмын. Тышкасө көрым лөсөдөм программа тыртөм куға. Лөбө нырнуөдыгасөһ сыктса том јөз костың ВЛКСМ ОК-лыс шуөмсө олөмө пөртөм куға.

Скөт виқөм колхозжасын паскөдөм

Кымын өдјө кутас разрешајтчыны скөтлы көрым лөсөдөм, сымын өдјө пондас мунһны скөт лыд содөм да сјө буржык породаөһ вежөм—колхозжасын. 1930 воө-һын колхозжасын скөт лыд вөлі: вөвјас—6000, мөсјас 12 сурс, сы пыыс өтувтөма 4800. 1931-өд воё лөб: 5575 мөс (өтувтөма) да 20 сурс том скөт. Вөвјаслөн лыд кыптас 8330-өз. Колхозһөј стадајас содөм кынзі муһө төварһөј скөт фермајас лөсөдөм. Таво шуөма лөсөдһны 48 төварһөј скөт ферма да сені виқһны 3295 мөс. 85% јөлыс тајө фермајасыс мунһны пондас государстволы вузөс вылө. ОБЗУ сводкајас серҗы јуң 20-д лун кежлө област паста лөсөдөма-һын 36 јөла ферма, көһө виқөһны 1326 мөс, лөбө 40,2% план сөрҗы.

Сетһны пјатілетка помасан воө 300 сурс пуд төварһөј выј. Со кущөм мог сулалө виқму овмөс возын скөт виқөм паскөдөм куға мјан Комі областын.

Сетһны 20 сурс тонна јөв 1931-өд воө, мед тыртһны тавога заданһө төварһөј выј лөсөдөмын.

1930-өд воө колхозжас сетлісны государстволы төварһөј јөв 785 тонна. 1931-өд воө колхозжаслы колө сетһны 8 сурс тонна, јөв фермајаслы 3090 тонна лөбө план серҗы 40%-сө сетө өтувтөм (обобществитөм) овмөс да 60%-сө өтка крестана овмөсјас.

Мед пөртһны олөмө тајө лыдпасјас, ковмас чорыда тышкасны контрактајја план реалізујтөм куға. Колө помһтһны, мыј кымын бу-

ра пöртeö оломö скöт паскöдöм, сылы көрым лeсöдöм да контрактация нуöдöм колхозжасын и öткa олыс овмöсжас кoстын (скöт вiзaн овмöсса продуктажас да мукöд техническöй да градвыв пуктас вылö) сымын öдjö вiзму овмöснымöс ми бергöдам вөрлежöмлаы чужöмбанö.

Колхозжас вөрлежан фронт вылын

Вөрлежан уж колхозжасын, II-öд областувса партконференция шуöm сертi, медважнöй, мед ыжыд уж. Кызi-жö колхозжас участвуйтöны таjö основнöй ужас? 1929-30 вөрлежан ужын ужалисны 1500 морт да 750 вöв. Сплав вылын 2 сурс морт гөгöр. 1930-31-öд воö феврал тöлыгын ужалис 1505 морт да 588 вöв. Таjö зев еща. Колхозжас таjö основнöй ужын ужалисны öнiöз ез-на тырмымөнja öдөн. Колхозжас возын сулалö мoг—збымыс лоны нырнуöдыжасөн сиктын таjö медыжыд классöвöй фронт вылын. Колö пуктыны мoгөн, мед колхознöй масса вöли воzza отрадөн вөрлежан программа вöсна тышкасöмын, выл методжасөн уж лeсöдöмын, ударничествöын да ордjысöмөн ужалöмын. Колхозжас вөрлежан фронт вылын таво-нын уна мeстaын сöлöмсаыыс тышкaсисны прорывжас бырöдöм радi; кулакжас да најö агентжас пaдмöдчан ужын вотчаöдны ассыным вын—колхозникжасöс колö збыл вылö топыда öтувтны вöрын ужалыс гöм да шöр-кoддемa крестанакöд, мед сетны классöвöй враглы чорыд отпор сpок кeжлö партижалыс задаыкöсö тыртöмөн—сетны Воjвыв краjыс вiт во помасиг кeжлö 65 мiллон кубометр вөр. Нуöдны дорвыв коллективизация да бырöдны Коми областыс кулакöс, кызi класс. Мiжан öнi сы вылö ем став условijöжас.

Классöвöй тыш колхозжас течан уж гөгöр

Колхозжас течан уж гөгöр зев jона паскалö, jöсмö классöвöй кeс. Кулакжас да налөн агентжас быд ногөн зiлöны тeркны колхозжаслы. Колхозжас течан медвоzza воjасö-кö кулакжас быдсама лок слухжасөн көсjисны повзöдны крестанаöс, мед најö оз пырны колхозö. Бөрja пöраö кулакжас не толкö вöли торкöны боксаы, но најö вöли суйсöны колхозжас пыщкö да пыщкөссаыыс кiстöны ужсö. Көв i мунис колхозжасыс кулакжасöс вöтлöм, но öткымын колхозжасын öнiöз-на колö-маöс. Куыбса артемын (Вiзiн раjон) таво-на колхозас вöли кулак пi, кодi ассыс чаысö öтувтöм пыщкi сетöма багыслы—кулаклы. Кулак старайтчö кiстны колхоз пыщсаыыс аслас агентжас пыр, гöм да шöр-кoддемa крестана кoстыс, кодjас оlöны кулак влiжаныö улын. Лока ужалöмөн, колхоз овмöс таргайтöмөн да колхознöй строителствoлыс iсeжасö дискредитируйтöмөн кулакжас да налөн агентжасыс зiлöны петкöдлыны, мыj колхозын öтувjөн овны оз поз. Көнi омöма оlöны колхозын, зев частö крестана шуаслöны—„Кыс-на бара öтлаын ов-

ны, кык вок да сен-нын дыр оз вермыны овны да јуксöны, а сени сы мындаон—нинөм оз артмы“. Кулак оз сөмын кывјөн мешајт колхоз стрöйтöмлы. Од крестаныныд аслас еиннас азö бурлуно колхозыдыгы. Кулак террорөн шыбласö колхозјас выlö. Вомынса колхозыг ариас сотисны 1000 кымын пуд һань Пажгаса колхозчыкыг сотисны керкасö, Слудкаын јадөн коммуналыг виисны 16 лыстан мөс, Удöраын лыјисны колхозчыкөс. Уна колхозыг травитöны вијјас, көза, крсталоны пощöсјас. Колö чорыда кучкыны кулак кр куза. Колö решителноја наступајтны кулакјас выlö. Жмитны, топöдны кулакөс твердöј заданнојасөн контрактајја куза, заготовкаон, налогөн, вөрлезан нормаон да став мукöд мераон, кодr ем пролетарскöј властлөн. Кулак выlö чорыда наступајтöмөн колö мијанлы возö паскөдны коллективизајја уж, вијму овмөс выл подув выlö бергөдны.

Колхозса ужлөн производителност

Ми төдам-нын, мыј гырыг производствонин ужалгөн зев выlö кыптö ужлөн производителност. Торја-нын тајö јона еин выlö шыбытчö гырыг колхозјасын да совхозјасын, көнi ужалöны передовöј выл техникаон. Тацöм лыдпасјас, мыј колхозној крестана первој воö колхозö пырөм бöрын ыждöдисны көза места 45 процент выlö, кыпöдисны докод öти овмөс выlö колхозын кык пöv выlöжык сыыг, мыјда најö богтлисны асланыс овмөсыг, кор ужалисны öткөн—висталöны збыллуно Ленин шуöмлыг: „Кыкыг-кујимыг кыптас ескö ужын производителност, кыкыг-кујимыг ешажык ковмас ескö ужавны, вужны-кö посны торја овмөсјасгань гырыг öтувја овмөсö“.

Нöшта-нын выlö кыптис ужлөн производителност таво тувсов гөра-көзигөн, кор колхозјас вужисны сфелшина выlö, бригаднöј метода уж выlö, көн бригадајаслы быд уж вылын вöлi лөсөдöма лунса нормајас. Колан во тувсов гөра-көза дырјi-кө быд витлунон мај төлысын СССР пагта вöлi көзöны 6 миллион гаон, то таво-нын 9-10 миллион гаон. Вöv выlö-кө колан во вöлi нагрузка воö 4 га, то таво кыптис 5 гаöз, öтка овмөсјасын-жö öти вöv выlö нагрузкаыс воö сөмын 2 гаон.

Колхозјасын выл методјасөн ужалгөн ужлөн производителност вылын весиг сек, кор колхозјас öтүвтчисны сөмын ассыныс средство-производствосö öтүвтöмөн, выл техникатөг (трактор, машинајас) ужалгөн. Со пример: Аныбса колхозын (Комi Обл. большевистскöј мөд гөра-көза ештöдисны 8 лунөн, колан во тајö ужсö-жö вöчисны 22 лунөн. Ужалисны таво бригадајас выlö јуксöмөн, сфелноја да торја бригадајас костын орјысöмөн.

Ми төдам-нын, мыј Војвыв Америкаса Сојединеннöј Штатјасын миллион трактор гырыг капиталистическöј овмөсын дас воон сетисны сөдтöд көза места һол миллион га. А мијан 82 сурслхоз коассыныс

важ ужалан көлүсө отувтөмөн содтисны 1930-өд воө көза места 24 миллион гасаң 36 миллион гаөз. 12 миллион га өтө воөн. Тажө 50 процент вылө көза места содом вермис лоны сөмын отувжөн ужалгөн, ыжыд производительност вөсна да бура ужалан көлүз используйтөм вөсна. Николаевскөй сиктса колхозын (Акмолинскөй округ) өтө овмөс вылө көзаыс воө 17 га, а колан во тани-жө овмөсјас вылас өткөн олігөн вөлі воө сөмын 2-3 га. Каменскөй рајонын колхознөй семја вылө воө көзаыс 6 га, а өтка овмөс вылө сөмын 2 га. Поэбө вайөдны сурс прімер, кодјас висталөны, мыј отувја ужлөн кык, а токујим пөв вылын производительностыс.

Отувја ужлөн производительност кыптөмкөд өтщөщ кыптө быд овмөс вылө доход быд колхозын.

Октябр нима колхозын (Војвыв Кавказын) быд овмөс вылө воө доход 690 шайт дон. Таңнад-кө кыптө бедњак колхозњыклөн 330 шайтсаң (өткөн олігөн дырса докод) 690 шайтөз. Кык пөв дорыс унжык.

Шөркөд-дема олыглөн-кө өткөн олігөн доход аслас овмөсыс вөлі воө 540 шайт, то колхозын первој воын кыптис 802 шайтөз. Өтө жөв да жын унжык.

Кызі кыптө доход колхозњыкјаслөн сјјө местајасын, көні ужалөны МТС-јас, тыдалө Топтїхинскөй МТС-ыс (Сібыр). Колхозњык середњак (с-х. артељса шљен) Извозчиков І. М. 1928-өд воө вөлі өтка овмөсын чукөртөма урожај 880 шайт да 75 ур дон. Колхозын-жө таво сјјө бөстөма докод 1570 шайт. Өтка овмөсын олігөн-кө 880 шайтыс сјјө производственнөй рөскөдјас вылө вїзліс 421 шайт семјалы, да скөтлы колліс 456 шайт, то колхозын сылөн производствоса рөскөдјас кыптөны 744 шайтөз, семја вылө да скөтлы воө 826 шайт. Кык пөв унжык, өткөн олігөн бөстан докод дорыс.

Колхозњык-бедњак Гончаров Ф. П. колхозө пыртөз бөстліс доход аслас овмөсыс 260 шайт дон, производственнөй рөскөдјас вылө вөс вїзліс 55 шайт да 20 ур. Колхозын производственнөй рөскөдјас шыбытөм бөрын бөстис докод 569 шайт дон. Кујим пөв унжык өтка овмөсын дорыс.

Ташөм тор-жө мї аңам, вїзөдлам-кө уна-ө воө доход быд колхозњык овмөс вылө мїјан Комї областын.

Мед төдмавны, вылө-ө кыптис доход гөла-шөркөд-дема олыглөн тїјан колхозын—төдмалөј, ыжыд-ө вөлі доход колхозө пыртөз, (лыд-дөј урожај, отхожөј заработокјас, скөтыс докод), уна-ө воис таво урожај јукігөн. Лыдпасјасөн пөльзүйтчө колхозлыс бурлуун петкөдлігөн өтка овмөсјас костын.

Трактор использујтөм Америкаыи да мїјанын

Војвыв Америкаса Соједїненнөй Штатјасын, көні трактор озыр фермерјас кїын монополїја—быд трактор ужалө і сетө выгөда нөл-

раз ещажык сійө выгөдаыс, кодөс трактор сетө СССР-ын мiјан гырыс колхозјасын да совхозјасын. Тајө тыдовтчө, корөткофалам тракторөн ужалөм Америкаын да мiјанын. Мi первој заданьёын, корсорнiтiм трактор јылыс—мыј сiјө вајө вијму овмөсө, кор власт да став ембур капиталистјас ордын, шуим-нын, мыј: сенi озыр фермерјас ужалөны тракторөн 100-200 гектара му вылын. Сурс гектара му овмөсјас сен зев еща. Мiјан колхозјасын да совхозјасын-жө ужалөны уна даc сурс гектара му вылын. Војө, мi шуим, мыј сенi фермер овмөсын тракторыд во гөгөрөн шөркофдема ужалө 400-600 час, а мiјанын таво тракторөн уж кыптiс 2500 часөз.

Татчө нөшта колө содтыны со мыј: трактор мiјан СССР-ын машинно-тракторнөј стантсiјажас пыр вермө, государство щөктөм сервi, совхозјасыс да машинно-тракторнөј станцијажасыс шыбласны өтi метасаң мөд местаө, кытөн вермөны лоны планјас выполняјтiгөн прорывјас вијму ужалөмын. Сулалө сөмын вспомнiтны, кызи коман во арса урожај бостiгөн весiг карјасыс мөдөдавiсны сiктјасө грузөвөј машинајас. Тащөм тор вермас лоны сөмын мiјанын, кор вијму овмөс кызи промышленост заводiтө ужавны план сервi, кор гырыс машинајас совхозјасын да колхозјасын iспользујтчөны тыр нагрузкаөн не капиталистјаслы прибыл содтөм радi, а социализмө сiктөс нуөдөм куца.

Кытыс чукөртчысөёны колхознөј фондјас

1. Основнөј iсточныкыс—колхозјаслөн асланыс средствоныс, кодөс крестана колхозө пыригөн өтувтөны. Первој группаа рајонјасын, көнi 1930-өд во помасiг кежлө вөли өтувтөма колхозјасө 48,8 прөцент вөвсө, а өд первој пөранас колхозад пырысјас пыщыд унжыкыс вөли гөла олыс—вөвтөм овмөсјасжык. Мөд группаа рајонјасын, көнi вөли өтувтөма тајө кадө-жө 25,5 прөцент крестанасө, аскөдныс вајөмаөс рајонса став лыдгыс 22,6 прөцент. Тајө-жө вiсталө 6000 вөв лыд 268 колхозын Коми областын тајө пөраө.

Тајө лыдпасјасыс-нын путкымтөны вескыдвыв кежысјаслыс весшөрө сорнi, кор најө вiсталөны, мыј крестана-пө колхозө воiсны кушон, пастөг моз, да i пырисны-пө сещөмјас, кодјас сөмын вијөдчөны государстволыс унжык нещыштны. Унжыкыс-пө колхозө пыригөн ассыныс вөвјас да мөсјас вузалiсны.

Мыј тајө абу збыл, вiсталө i мөсјас колхозјасө өтувтөм. Перво группаа рајонын 48,4 өтувтөм крестана вајiсны 42,7 прөцент мөсјас став рајон пастасыс. Мөд рајонын 25,5 прөцент өтувтөм крестана вајiсны аскөдныс колхозө 22,1 прөцент мөсјас став рајон пастасыс. Кызи, правiло: крестана колхозө пыригөн вајiсны аскөдныс вөвјасныө, мөсјас. Серт, уна даc сурс мөс да вөв колхозө пырыс крестана

на кулатскöй агитатсия вöсна таргайтисны колхозясö пыртöз. Унжык крестанаыс, кодяс збымыс пырисны колхозö, аскöдныс щöщ вайисны i ужалан көлү.

2. Государствосаң кредитясөн да машинаясөн сетөм отсөг жылыс. В. И. Ленин индивалис, мый общественнöй строй чужö, быдмö определеннöй классаң финансовöй отсөгөн. Пролетарскöй государство сетö зев ыжыд отсөг колхозяс стрöйтөм вылö; $\frac{2}{5}$ жүкөдыс став колхознöй фондясыс государственнöй собственност. Сöкыд промышленностлөн воэо мунöмыс сетö таво вылö нöшта на ыждöдны отсөг колхоз течан уж вылö государствосаң.

1931-öд воö вiзму овмöсö государство сетö 126 сурс выл трактор. Колан вöса сертi кык мында сетö вiзму ужалан машинаяс, грукöвiкяс да с. в.

Колхозяслы да МТС-яслы сетö долгосрочнöй кредит 1 миллиард 50 миллион, да 350 миллион контрактация уж вылö.

3. Колхозясын основнöй фондас 15 прöцент гөгөр пырö кулакöс, кызi класс, миквидируйтөм помыс ембурыс.

Первој полосаын 14,3%, мөд полосаын—16,1% i којмөд полосаын—22,3%. Со мый помыс течсö гырыс овмөсјаслөн ембурыс.

Сiктса овмөсын механизатсия нуөдөм

Социалистическöй нога овмөс—ем гырыс овмөс, кодi кыптö перөдөвöй техника вылын да ужалö наука вiсталөм сертi. Вiзöдлам öнi кызi мијан вiзму овмөс улö пуктыгсö техническöй база.

1914 воö öтi гектар көзa вылö-кө машина вöли воö 8 шайт дон. то 1930-öд воö 13 шайт дон, а 1931-öд воö лöөн-ын 16 шайт дон машина быд гектар көзa вылö. Таэi вöйс-воö codö машина вiзму овмөсын. Медса-нын öдјö codö трактор лыд. 1928-öд воö СССР-ын вöли $9\frac{1}{2}$ сурс трактор, а 1930-öд воö codi 70 сурсöз. Таво (1931-öд воö) вiзму овмөсö—колхозясö да совхозясö промышленност сетö нöшта 120 сурс трактор. Ставыс тајö во помасiг кежö СССР паста лöө 200 сурс трактор, лiбö 2 миллион вöв сiла (öтi тракторын лыддыгö 10* вöв сiла).

Вiзму овмөсын машинаяс паскалöны i мијан Коми областын. 1930-öд воö вöли вайöма колхозяслы: 200 ышкан машина, 54 вундан, 164 вартан, 300 тöлöдчан, 21 тракторнöй плуг, 85 көзaн машина, 120 һарјасан машина да с. в. 750 сурс шайт дон. 1931-öд воö лöө вайöма миллион шайт дон. Ми тани огö лыддыгö тракторјасöс. Комилес тракторнöй базајасыс, кодяс гөра-көзa дырјi ужалöны колхоз мујас вылын. Машинајас вермасны бура испöлзуйтчыны сöмын гырыс колхозјасын, мијанын-жö шөркөддөма öтi колхоз вылö вöли таво-на тувсов гөра-көзa дырјi воö 30-40 овмөс. Уна колхозјасын овмөс лыд сöмын 10-20. Мед буржыка испöлзуйтны машинајас, колö гырсöдны колхозјасöс, выл овмөсјас колхозö кыскöмөн.

Машинаон ужалом оз вошты вöвлыг коланлунсö. Машинајас буржыка іспользујтöм мијанын пондас мунны машинно-коннöј станцияјасе пыр. Таво тувсов гора-кöза дырји дас сиктын област паста вöлі лöбöдöма ташöм станцияјасыс. Колö артыштны налыс опытсö да во зö паскöдны. Школа вермас і тајö ужын петны журнуöдысөн.

Тракторөн да притсепнöј машинајасөн ужаломөн совхозјасын да колхозјасын вежöны ужалан способсö.

Тајö зев бура тыдалö, шабдлыс асдонсö тöдмалігөн. Чернотрестса проуфинплан серті 1930-öд воö öви гектар вылыс шобдлөн асдоныс артмö металл доныс да нефть доныс: амортизатсия да материал, лöбö металл—34%, нефть—17%, кöйдыс—21%, уждон—28%. Кöйдыс донсö-кö не артавны рöскодас не докодас, гектар вылыс бостöм шобдыдлөн доныс со кушöм: материал да амортизация 43%, нефтьпродуктјас—21% і уждон—36%.

Кöкјамыс машинно-тракторнöј стантсия (МТС) куға, СССР-са Наркомземлөн гырыг овмöс тöдмалан институт лыдпасјас серті, öви гектар му ужаломлөн асдоныс артмö со мыјјасыс: машина зонталом—10%, административнöј рöскод—11% да общöј рöскодјас—16%.

Мыј татыс по зö адзыны? Колан каднас-кö јöз исторіяын вiзму овмöсса уж помыс прöдуктајас вöлі воöны медеасö морт вынөн ужалігөн, öни-нын вiзму овмöсса продуктаыс воö—мортыс муас металлöс да нерпöс ужöдö-да. Мöд ногөн-кö шуны, унжык ужыс шобди былö öни мунö оз-нын му вылын, војдöрја моз, а металлургическöј заводјасын, нерп перјанинјасын. Важөнжык-кö крестана овмöсын öви гектар му ужалом былö мунö вöлі мортаы 230 час тувсов шобди вöдытiгөн да 281 час арса шобди вöдытiгөн, чернотрестса совхозјасын öви гектар мусö ужавны сöмын-нын колö 9 морта час; 2,5 час катерпилерон ужалігөн, а ужсö бурмöдöмөн да механизирујтöмөн ковмас гектар му ужавны сöмын 6 морта час, тракторлөн мунас сöмын 2 час.

280 час пыдди 9 час уж му вылын! Öсталнöј пöраыс вужöруфныкјасö, шахтајасö, заводјасö. Мужиклөн кiссан пöгыс пыдди öни му былö вужöны ужавны металл да нерп.

Ставыс тајö петкöдлö, мыј был техника под былö сиктса овмöссö вужöдöмыс пыр öтарö јонжыка матыгтö сiјöс производство боксаыс промышленностлаң.

Сиктса овмöс производствонин техника боксаң переворотыс СССР-ын мунö вiтвоза план серті. Сiјöс нуöдö ВКП (6) аслас генералнöј туви зöд, мунö социалистическöј формајасын совхозјас да колхозјас быдмöм—паскалöм пыр. Пјатилетка бөрја воын верман нын тракторөн ужавны 100 мiллон гектар му, 1934 воö унжык кöза мстасыс пондас ужавсыны тракторөн. Сек-жö став тракторыс мујас вылын лöö 9 мiллон вöв мында. Налы ковмас ужалан машина, притсепнöј инвентар.

Візму овмөсса проіздствоос колана машінајасөн тырмымөн снабжајтны лоө пөртөма оломө сек, кор візму овмөсө машінајас вөчалан став заводјас, фабрікајас, вітвөса план серті кодјасөс індөма стрөйтны, лоас стрөіталөма, кор лоө пөртөма оломө партіјалыс лозунг страна індустріалізірујтөм јылыс, кор лоө тырмымөн перјөма көрт руда, ізшөм, вөчөма чугун, стал да стрөйтчан выл фабрік-заводјаслы машінајас. Сөмын сөкыд промышленност аслас проіздствоон таво вылө-кын лөсөдіс условіјөјас һаһа рајонјасын нуөдны дорвыв коллектівізатсіја да кулакөс, кызі класс, ыквідірујтөм. Сөкыд промышленностлөн воэө паскаломыс, јонмөмыс өдзөдас СССР пастаса сотсіалістіческөј земледельмө стрөітан ужлыс өд. Віт во помасіг кежлө став СССР паста лоө нуөдөма дорвыв коллектівізатсіја. Көв кушөм сөкыд торјас паныдағасны тајө туј вылын, партіја руководство улын тајө уж лоө пөртөма оломө. Мі төдам, оломө тајө тор пөртөмыс міјанлы сувтас јона дөнтөмжыка, мі сіјөс јона ічөтжык дөһөн бөстам Војвыв Амерікаса Соједіненнөј Штатјасын фермерјас дорыс. Сені, Амерікаын, техника переворотыс һужалө дас војасөн, дас војасөн кысөө јона унжык фермерыслөн гөлмөм, да мыјда-кө фермерјаслөн озырмөм. Міјан тујыс зік мөдһога. Міјан тујным бурмөдө оломсө став ужалыс крөстһаналыс, бырөдө кулакыс һартычөмсө, міјан тујным—кулакөс, кызі класс, бырөдан туј, уна мөлһон крөстһанас сотсіалістіческөј обществоын ас вөлаөһн ужалыс-јасө пөртан туј.

Тајө туј куһаыс муһігөн мі збылмөдам ЦК теһісјасын шуөм-јасө: Коллектівізатсіја да машіно-тракторнөј станціјајас пыр да совхозјас оргаһізүјтөм пыр партіја вермас заводітны пөртны оломө лозунг—„вөтөдһны дај панјыһны воэын муһыс капіталістіческөј странајас һө сөмын промышленност бөкһаһ, һө і сіктса овмөс бөкһаһ.. (Јаковлев јөрт докладыс партіјаса 16 сјезд вылын).

Візму овмөсын гырыс сотсіалістіческөј овмөсјас

Совхозјас: Совхозјас ем государтственнөј предпріјаттөјасын, (візму овмөсын) сецһөмөс-жө, кызі карын фабрік-заводјас. Ужалөһны еені селско-хоһајственнөј робөчөјјас. Ставыс, мыј вөчөһны совхозын, сөтсө государтствөлы. Совхозса робөчөјјас бөстөһны ужалан дөһ, кызі і промышленностын ужалыс робөчөјјас.

Совхозјасын вескөдлөһны ужһнас управлајушщөјјас, кодјасөс індө государтство торја органјас пыр (Ферһотрөст, Скөтов. да с. в.). Совхозјас лөһны сіктса овмөсын сотсіалізм һога медвыһыса форма проіздствоөһн. Најө лөһны һө сөмын сотсіалістіческөј һога предпріјаттөјасөн, а вескыда послөдөвателһно-сотсіалістіческөј тыпа пред-

пріяттөјасөн. Та кыңаі, өткөфавны-кө колхозјаскөд, совхозјасыг ғырыг овмөсјас. Оні еша совхоз-һын адған СССР пагта, кодјаслөн муыс даг сурс гектарыг еша. Емөс да стрөйтчөны совхозјас со сурс гектара мујас вылын. Ыжда сертыг најө сешөм селско-хогајственнөј предпріяттөјас, кушөмјасөс ез-на төдлы мірыс.

Совхозјас течөм муніс Сөвет власт лоөм бөрын медвогза војас-саһыс-жө. Сөмын бөрја војасөгыс сиктса овмөсын налөн весыс вөлі зев-на ічөт. 1928-өд воө Сталін јорт індөм серты, Централнөј Комітет Политбјуроөн вөлі шөктөма 3-4 воөн Украинаын да мукөд һаһа рајонјасын лөсөдны һаһ ужалан совхозјас, кодјас тајө срок помаег кешлө вермасны ескө сетны 100 мільон пуд һаһ. Тајө 1928 војасө, мјан странаын јөз содөм вөсна пондис-һын јона нуждајтчыны һаһыг.

Тајө індөдлы паныд сувтисны кулакјассаһ, буржуазнөј учоннөј-јассаһ вескыдывыг кешыгјасөз, кодјас доказывајтисны, мыј—„ташөм ғырыг овмөсјас һол воөн лөсөдны оз пог: оз лөз дажө пріродаыс“. 100 мільон пуд һаһ совхозјас пыр һол воөн лөсөдны огө вермө, һинөм і думајтны. Бухарін-жө вөлі висталө, мыј совхозјас да колхоз-јас сетасны колана һаһ сөмын 5-10 воөн, а һаһ мјанлы колө өні, сы вөсна совхозјас стрөйтөмөн мі огө вермө корсны выход.

Олөм ачыс петкөдліс парвја тујвизыг вескыдлунсө. Оні һесөмын-һын вескыдывыг кешыгјас, но і классөвөј врагјас, капіталістическөј странајас адғоны сјіг ғырыг успехјас, кодјасөс добітчіс парвја і совхозјас течан ужын:

1930-воө Чернотрест лөсөдис-һын 143 совхоз. 1.750 сурс га вылын, сетис 30 мільон пуд һаһ. 1931-өд воө Чернотрест паскалө сетчөз, мыј мукөд һаһ совхозјаскөд пондас-һын сетны 190-195 міль. пуд вузөса һаһ государстволы.

Һаһа совхозјас кыңаі паскалөны і мукөд пөлөс овмөса совхоз-јас—скөтвизан, например.

Скотовод трест өтнас өті воөн паскөдчө 20 мільон га му вылын 140 совхозөн, көні визө 1.200 сурс скөт.

1930 восаһ НКЗ-ем бердын организујтчіс свіноводтрест, коді 1931-өд воө лөсөдө 350 совхоз 1.200 сурс га му вылын, пондас визы 218 сурс порс.

Овцеводтрест 1930-өд во помаег кешлө лөсөдөма вөлі 115 совхоз 13 мільон га площаф вылын, 2,7 мільон ыжөн.

Поғө һөшта індыны Маслотрест вылө, коді во жыңјөн (јуһ 27-өд лунсаһ 1930 во) лөсөдис 52 совхоз, 1.300 сурс га му вылын 50 сурс скөтөн.

Став совхозын 1930-өд воө сетисны государстволы вузөса продуқја 200 мільон шайт дон, код пыгс һаһ 72 мільон пуд, јај 1 мільон пуд, сахарнөј свекла 180 мільон пуд да хлопок 670 сурс пуд.

Колхозјас. Сельско-хоҗајственнөј артел, мбө, кыҗи јешшө шуоны, колхоз, ем öтувја овмөс гөл да шөркөдөма крестаналөн. Колхозын (социалистическөј типа предпрјаттөјясын) öтувтчөны став средства производстојас—машинајас да мукөд ужалан гөлуј, ужалан скөт, көјдыс. Öтувтчө і продуктивнөј скөт—мөсјас, кодлөн продуктаыс муно вузөс вылө. Оз öтувтчы: керка гөгөрсә му, слән керкајас, мөс (овмөсас-кө сөмын öтө мөс), поснө вѣанторјас—ыжјас, көзајас, курөг да с. в.

Öтувја овмөсөн вермө распоражајтчыны сөмын колхоз—став шленыс öтув. Пышкөсса уж колхозын лөсөдчө колхозныкјасөн аснаныс примітөм устав сертө. Колхозныкјас оз бостны уждөн (зарплата) (совхозса робочөјјас бостөны зарплатасө), а получајтөны ассыныс пәј колхоз доходыс. Доход-жө колхозын јуксө уж сертө: кушөм уж вөчөма, бура-ө вөчөма, уна-ө вөчөма—кымын трудөсөн. Медә ужөн колхозын, спетсиалистјас уж кыңзә, ужавны оз пөв.

Колхоз көтө і социализм нога овмөс, но сен оз-на қикөз вермы бырны колхозныкјас пөвсын собствеңическөј стремлеңнөјас. Партиялөн 16 сјезд особө вѣталөс, мыј артелын социализм нога дисциплына стрөйтөм сөмын-на заводитчө. Қикөз собствеңическөј идеология лоө бырөдөма војасөн, вѣзму овмөс колхозјасын чорыда механизирутөмөн, вылө колхознөј кадрјас создајтөмөн да јона вылө колхозныкјаслыс култура кыпөдөмөн.

Артел—мөд шупөд öтувја овмөс течөмын. Артелө вужан формаөн лоө—öтувјөн вѣзму ужалан төварішчество (ТОЗ). ТОЗ ем первичнөј колхоз. Сенө производстоас ужалан ембурыс öтувјөн исползүйтчө сөмын вѣзму вылын ужалгөн. Плуг вылын, мбө зөв вылын көзаныс торја крестанын. Артелын-кө докөдыс јуксө уж сертө, тө ТОЗ-ын докөд јуклөмыс муно öтувја ужын ужалыс шленјаслыс ембур ыждасө учот вылө бөстөмөн.

Коммуна—артел бөрын медвылысса шупөд öтувја течән овмөсын. Мыјөн торјалөны мөда-мөдсыныс артел да коммуна? Возжык та вылө мјан унаөн вөлі вѣдөдөны сјә: артелын öтувтчө ужалан ембур, а коммунаын öтувтчө сјә-жө сојөм јуөм. Артелын быд семја олоны асланыс торја оломөн, а коммунаын јөзыс зилөны котыртны ассыныс оломсө öтувјөн, бырөдны гортса овмөссө, олоны öтувја оланынын, лөсөдөны öтувја сојанјас, челафлы јасмјас да с. в. Збыл вылас медыжыд торјалөмыс абу таын, а сыын, кушөма ужалан ембурсө (средства производства) сенө öтувтөма. Коммунаын сјјө нуөдөма воөжык да пыдысаңжык артелын сертө. Артелын шленјас öтувја овмөскөд радыс нуөдөны торја ассыныс овмөс: керка, карта, мөс, керка гөгөрсә му. Сөерт, тајө öтка овмөсыс, кодөс вермө нуөдны артелса шлен, лоө öтувја овмөслы содтөдөн, öтувја овмөсса ужлы. Омөл лоө, артелса шленјас-кө пондасны јонжыка аслас öтка овмөс вөсна төждыңны öтувја овмөс дорыс. Коммуна тор-

јалө артылыг оз өтүвја керкаөн да өтлаын сојөм-јуөмөн, а сени про-
изводства став ембурсө өтүвтөмөн.

Машинно-тракторнөј стантсјајас (МТС)

Тракторөн, машинно-тракторнөј стантсјајас пыр, пролетарскөј
государство отсалө гөл да шөркөдө олыс крестаналы өтүвтчыны
колхозјасө. Та вөсна гөгөрвоана мыј вөсна МТС лөсөдөма да сы-
лөн. ужыс муно зев чорыд классөвөј тыш пыр—кулакјаскөд да најө
агентјаскөд. Од быд выл МТС, быд гөл да шөркөдөма олыс кре-
стана овмөс, кодјас өтүвтчыны МТС пыр, матыстө кулаклы пом,
өдзөдө дорвыв коллективизатсја нуөдөм да кулакөс, кызі класс, бы-
рөдөмлыс өдјас.

Мыј најө збылыс өдзөдөны колхоз течан ужын өдјас, позө ад-
зыны тащөм лыдпасјасыс:

Војвыв Кавказын, көн ужалсны 1930 воө МТС-јас, өтүвтөма
колхозјасө сы гөгөрыс 89 прөцент став гөл да шөркөдөма олыс
ныс, а накөд-жө ортча рајонјасын, көн ез вөвны МТС-јас, колхоз-
јасө өтүвтөма вөлі сөмын 59 прөцент. ЦЧО куға тащөм-жө лыдпас-
јас. Рајонјасын, көні ужалөны МТС, өтүвтөма колхозө 85 прөцент, а
көні МТС-јас абу, сөмын 36 прөцент. Казакстанын, Улыс Волгаын
да мукөдлаын вөлі тащөм-жө лыдпасјас. 1931-өд воө рајонјасын, көн
ужалөны МТС, лөоны дорвыв коллективизирүйтөмаөс.

Лыдпасјас, кодјасөн өні төдмасім, петкөдлөны і мөд зев ыжыд
значеньө МТС-јасыс:

На пыр өтвылыс гырыс машинајасөн ужалігөн, колхозныкјас не
толкө јона вылө кыпөдөны ужыс производительност, но і велөдчө-
ны ужавны, управлајтны быдсама пөлөс машинајасөн, өтвылыс вер-
масны сөкыдторјаскөд, өтүвја уж дисципліна вөсна.

МТС—куһнечаяс, көн дорөны выл кадрјас колхозјасө. Уна сурс
быдсама пөлөс специальноста ужалысөс-нын лөсөдісны МТС-јас ас
гөгөрсө колхозјасы.

Зев ыжыд уж МТС-јас пыр вөчөма і посні колхозјасөс гырыс
колхозјасө өтүвтөм куға да візму овмөсын мукөд пөлөс отраслјас
паскөдөм куға—скөтвізөм, техныческөј кумтурајас—хлопок, шабді
да с. в.

Со мыј вөсна мед ыжыд мөгөн візму овмөс возын 1931-өд во
кежлө пунктөма машинно-тракторнөј стантсјајас паскөдны сіјө рајон-
јасын, көні колхозјас течан уж бөрө колі һаһа рајонјасыс, мед ес
кө локтан кык воһас помавны і тані дорвыв коллективизатсја.

1931-өд воө СССР паста лөө востөма 1040 выл машинно-трак-
торнөј станцја. Та дінө-кө содтам 360-өс, кодјас вөліны-нын, ставыс
тајө во помасіг кежлө лөө 1400 МТС. 1105 МТС ужалсны-нын тувсов
гөра-көзігөн 1400 МТС-ыс пондас ужавны:

Чернові рајонјасын	1000.
Хлопок ужалан рајонјасын	150.
Шабди ужалан рајонјасын	150.
Сакарнөј севекла ужалан рајонјасын	100.

Војвыв крајын вогсө 3 МТС.

Таво став МТС-ыс пондасны ужавны 33 міллон га плөщад-вылын і сетасны арнас государстволы 170 міллон центнер вузөса-һаһ, 43 міллон центнер сакарнөј севекла, 6 міллон центнер кло-пок да міллон жын центнер шабди.

Серт, ташом программа МТС вермас тыртны сомын сек, кор-лөсыда лоө тракторкөд радыс ужөдөма вөв вын. Став кокныжык-ужсө колө ужавны вөлөн, а сөкыдсө тракторөн.

Кызі уж вылын МТС-јас тајө став могјассө пөртөны олөмө ми-адзам Шевченко һима совхозса (Украіна) МТС опытыс.

Тајө, СССР кофас первој, МТС вөлі котыртөма 100 тракторыс кола-на прицепнөј инвентарөн. 1928-29. воө станціја обслужитіс 260 сікт-24 сурс гектар му вылын. Шевченко һима совхоз сетіс крестаналы договорјас вөчөмөн производствын ужалан ембур, сіз-жө вескөдліс агрономическөј ужөн, нуөдіс ремонтјас, снабжајтис тракторјасөс лом-тысан торјөн, бур сорт көјдысөн да с. в. договор сертыс, кодөс вөлі вөчөма зонь сіктјасөн, крестана став му плөщадсө өтлаалөны, мед почіс ужавны тракторөн. Борјас бырөдөны. Севооборотыс лө-сөдчө крестана да тракторнөј колонна костын сорнитчөмөн. Мувыв-са став ужыс: гөрөм, почва обрабатывајтөм, өзім пішовтөм, көзөм, һаһ ідралөм да вартөм нуөдсө машинно-тракторнөј отрадөн.

Тракторјас вылын ужалөны да мукөд ужјас нуөдөны асныс крестаналыс агроном да механік вескөдлөм улын, кодјаслөн індөд-јасыс крестаналы быт вөчана. Крестаналы колө ужавны асланыс вынөн бокыс медавтөг. Тракторнөј станціја велөдө крестанаөс уж-авны тракторөн да мукөд машинајасөн. Инвентарөн пөлзүјтчөмыс, да сіз-жө өсталнөј рөскөдјасыс, кодөс вөчө совхоз, (трактор ремонт, ломтысантор, агроном візөм да с. в.) крестана мынтөны трактор-нөј колонналы шобди урожајыс һөлөд јукөнсө да којмөд јукөнсө став мукөд көзасыс. Мукөд јукөнјасыс һаһ урожајыс, сіз-жө ізас да мукөдтор, јуксө крестана овмөсјас костын візму пай ыжда серті.

Ташом договорыд крестаналы вајө зев ыжыд пөлза. Машинаөн ужалөм, бур сорт көјдысөн көзөм, борјас бырөдөм да мукөд пөлөс агрономическөј бурмөдөмјас кыпөдөны урожајсө 30 прөч. Тазнад совхозлы мынтөм пайыд вевтыртчө урожај содөмөн.

Бөрја індөдјас

Гырыс овмөслыс бурлуңсө төдмалөм мысты паскөдам уж колхо-зө өтка крестанаөс өтувтөм могыс. Ставсө лөсыда төдмалөм бөрын бригадајаслы ковмас ассыныс ужнысө паскөдны ташом тујјасөд:

1. Нуодны уж отка крестана костын да колхозникяс костын вiзму овмoс Коми областыс скoтвiдан подув вылo вeжoм куъа. Колo доказитны, мыj вoсна колo наъ вoдiтансаъ вужны скoтвiзoм вылo да техникескoй културајас вoдiтoм вылo.

2. Пуктыны мог кoрым лoсoдoм куъа. Сiлoсуйтчан уж вылo пoъo индыны oвiк, пoъo весiг кык бригада, кодјас паскoдасны разјаснителнoй уж та јылыс. Школа-жo зoннас гoжoмсаъ на колхозса план сертi нуoдo практическoй уж сiлoсуйтчан программа тыртoм куъа.

3. Выл пoлoс ужoн тани кыптo контрактација нуoдoм. Колo школаы бoстны асвылас мог, слeдитны, мед кулакјас да зажитчoнoјјас вылo вoлi течoма чорыд задањoјас, мед најo сiјo задањoсo выполњaйтисны.

4. Ковмас тoдмавны, нoртoма абу oлoмo тувсов гoра-кoза план сертi техникескoй културајас паскoдoм сiктын, колхозын. Вoрлезыс гaзeт куъа тoдмавны та јылыс-жo Област паста.

5. Ковмас наметитны план арса гoра-кoза кeжлo колхозкoд да сeлсoветкoд став сiктaы, кoнi арса кoза площадь паскoдoмыс oпpич колo тышкасны заблeвoј (заб вылo) гoрoм вoсна да мукoд задањo лыдпасјас вoсна.

6. Пуктыны мoгoн паскoдны колхозникјас пoвсын став ужвылас выл методјас—бригадаoн да сoрeвнуйтчoмoн ужaлoм.

7. Налoгoвoј кампањoын да зајoм (мoд выпуск „пјатилетка в чeтырe гoда“) разoдoмoн колхозникјас пoвсын да oтка oлысјас пoвсын јурoн пырны классoвoј тышo, лyбoј минутаo мед вoлi бидoн гoтов сeтны чорыд oтпoр классoвoј врагы бид ужын. Зајoм паскoдoмын пуктыны мoгoн -100 пpоч. вылo пoртны oлoмo став задањoсo.

8. Пoъo индыны јeшцo тoвса вoрлезан ужјас кeжлo лoсoдчан уж нуoдoм куъа. Тајo ужын тавo колo пуктыны мoгoн—Петны вoрo ставы бригадајасoн. Мыj вoчны—мeстa вылын тыдалoжык.

Бид уж вылo бригада вoчo план да сы сертi-и ужaлo. План вoчигoн колo топыда јитны школнoј oргaнизацијајаскoд да партiјно-кoмсомoлскoј oргaнизацијајаскoд сiктын.

Јуасанјас:

1. Кызi мунo Коми областса колхозјасын вoрлезoманъ чужoмбанoн бергoдчoм?
2. Индалoј, мыјын бурлуныс колхозјасoн oтка овмoсјас дoрыс. Кызi тајo бурлунајасo петкoдaыны јeдiнoличникјаслы мед најoс убeдитны?
3. Мыјла скoт вiзoм пуктысo подулoн вiзму овмoс паскoдан ужын Коми областын, а oз наъ вoдiтoм лiбo мукoд пoлoс културајас?
4. Кушoм программа скoт вiдан пpодуктајас лoсoдoмын 1931-oд вo вылo. Кoрoб; гaзeт куъа, кызi мунo тајo программасo oлoмo пoртoм? Вoчoј свoдкајас.
5. Асланыд колхоз уж вылын да oтка овмoсјас уж вылын доказитoј, мыј вoсна ужoн пpоизвoдитeлнoст јона вылын колхозјасын oтка овмoсјасын дoрыс?

6. Төдмалөй, кытыс чукөрмө тїжан колхозын основнөй фондус.
7. Кушөм значеннө имеїтө вїзму овмөс механїзїруїтөм дорвыс коллективїзатсїя өдчөдөмын?
8. Унаө өнї СССР-ын трактор. Унаө лоө 1934 воө?
9. Мыїөн торїалө колхоз совхозыс?
10. Кушөм значеннө совхозяслөн вїзму овмөсын реконструкция нуөдөмын?
11. Кушөм моғяс сулалөны өнї, МТС-яс возын і кызі најө пөртөны оломө?
Содртөд ыгајас. 1. Октабр төлысса 1930-өд воө, өтувја Пленумлөн ОК да ОКК ВКП(б)-лөн постановленьнөјас вїзму овмөс паскөдөм куза. "Печатајтөма во-лі „Вөрлезыс" газетын 2. Осталнөјыс индөма первој заданнө бөрын.

3-Өд ЗАДАННӨ.

Кушөм организатсионнөй меропрїяттөјас колө нуөдны, медым воғө паскөдны да вынсөдны колхозјасөс

Унаөн думајтөны сізі — раз колхоз организуйтөма, то воғө сенї ужыс ачыс пондас мунны „как по маслу“. Тајө зев ыжыд өшыбка. Колө төдны, мыї колхоз организуйтөм бөрын сөмын-на заводїтчө мед сөкыд, мед сложнөй уж. Колө бура организуйтны уж колхоз пыщкын, лөсөдны сенї производство. Тајө медыжыд ужыс өнї сенї. В. Г. Леңин шуліс, мыї—өтувја уж кокыа оз сетчы, сіјө колө организуйтны, выстрадајтны.

Мї өнї, бурещ, олам сіјө пөраө, кор колхозјас пыщкын муноө өтувја уж организуйтөмыс. Мї огө вермөј тајө ужыс пыщыны бокө, весїг сы вөсна, мыї мї вермам буржыка төдны кызі лөсыджыка лөсөдны колхоз пыщкын өтувја олом уж.

Огө вунөдөј — өтувја уж лөсөдан туј былын мїжанлы ковмас нуөдны зев чорыд тыш классөвөј врагјаскөд, став важ прївычкајаскөд, сујеверјөјаскөд, кодјасөс колхознїкјас вајөны аскөдныс колхозө, кодјас выл ногөн, социалистическөј нога уж лөсөдїгөн лоөны зев төдчана торкалысјасөн.

Велөдны колхознїкјасөс социалистическөј ногөн ужавны, пөжалуј, медеа ыжыд став моғ пыс, кодјас сулалөны колхозјас возын талунја лун кешлө.

Өнї, кор поснї өтка овмөсјас местаө мї лөсөдалїм гырыс овмөсјас — колхозјас да нуөдам тајө ужсө воғө дорвыс коллективїзатсїјаөз, велөдны колхознїкјасөс ужавны выл ногөн, социалистическөј гамөн медыжыд моғ.

Тақї шуїс став Сөвет Сојузса 6-өд сїезд. Пуктам та вылө став вын.

Кысаң заводтны тајо ужсө? Кытчо колө кутчисны мед позө вöлі кыскыны мукөд моҗассө öтвылыс щöщ? Та вылө висталöны сiјö Һелучкiјас, кодјас i талунја лун кежлө-на торкалöны колхозыыс вöсö мунöм.

1) Омöла уж лыд (учот ужлыс) пуктöм да 2) урожај јуклöм колхозјасын Һе уж сертi, мыјдта i кущöма кодi ужалö, а сојыс сертi (душ лыд сертi).

Учоттөг оз вермы лоны колхоз, кыҗi öтүвја гырыс овмöс

Кöсјамкö ми лöсöдны топыд колхозјас, кöсјамкö, мед колхозној овмöс луныс-луно јöнмiс, колö чорыда гөгөрвоны—учот бура сен пуктытөг, мијан Һинöм оз артмы. Көнi абу пуктöма учот, сенi абу гырыс овмöс. Ленин унаыс шулис: социализм сiјö—учот, мыј öнi, кор политическöј господство пролетариат кыын, социалистическöј овмöс лöсöдiгөн медыжыд моҗ—учот да уж куҗа контрол. Ленинылыс тајо кыҗассө i колö öнi пöртны оломö социалистическöј выл овмöс пышкын—колхозјасын.

Мыјла колхозын колö бура пуктыны учот? Яковлев јорт став Совет сојузса 6-öd сјезд вылын зев тöдчана примерөн петкөдлiс, кытчо вайөдö колхозјасöс урожај јуклiгөн, абу-кө пуктöма вöлі ужалiгөн бур учот быд ужлы. Кущöм уж i кыҗi сiјöс вöчöма (качество боксан) јылыс учот вöчсө быд колхозчык во гөгөрөн. Со сiјö примерыс:

Малоновка Һима колхозын абу вöлі пуктöма Һекущöм учот, колхозчыкјас кык тöлыс гөгөр-Һин чуҗас сертыс лыдфöны—кодi да кущöм пöраö мыјдта ужалис. Стерт, буржык ескö вöлі, кодкө-кө ужалигас пасјышталис, кодi мыјта вöчiс быд лун.

Кор колхозчыкјас 10 кымын собраннö вылын чуҗас сертыс лыдфiсны, кодлөн мыјдта ужалöма, тыдовтчис тащöм тор: Сурöны колхозној семјаяс, көнi сöмын öтi ужалыс, а вöчöма 300-400 трудодeн. Гөгөрвоiсны ескö—öтi мортыд тамында трудодeнтö ез вермы ужавны-да—мыј сeсса вöчан, Һекодлөн абу гiжöма-да. Сен-жö тыдовтчис, мыј мукөд семјаыс вöзвыв авансөн босталöмны кык пöв унжык-Һин сыыс, мыјдон налөн кайс нажытка, а мукөдыс i жындон вылас-на абу бостöмны. Тыдовтчис ескö да сөр. Колхозлөн урожајыс вöлі јуклöма-Һин.

Возö адҗисны, мукөд семја пiыс ужавны ветывлöмаöс Һетрудоспособнојјас, кодјаслы гырыс јöзлы моз-жö лыдфöмаöс трудодeн. Мукөдыс луннас ужалöмаöс 1-2 часөн да налы щöщ-жö пуктöмаöс трудодeн.

Тајо омöл пример, кыҗi оз ков вöчны, вермас лоны сiјö колхозын, көн абу пуктöма бур учот. А кымын колхоз ми адҗам Коми областыс, көнi учот омöла пуктöм понда урожај јуклiгөн арнас вö-

ліны зев ыжыд Һелучкіяс, кодјасөн кулак пӧлзүтчіс колхоз течан ужлы паныд агітатсіја нуӧдігөн.

Вывод сеңдӧм: Кӧні абу бура учот сіјӧ ужлы, кодӧс вӧчӧ быд колхознык ӧтувја ужын, ыжда серті і качество серті, сен вермас сӧмын урожај јуксыны сојыс јүрӧ, сені оз вермы лоны бура урокӧн ужалӧм (сделціна).

Kodі унжык да бура ужалӧ, сіјӧ унжык-і бостӧ.

Kod оз ужав, сіјӧ Һінӧм оз-і бост.

Мыј омӧлыс сен, кор урожај јуксӧ колхозын сојыс лыд серті? Колӧ вескыда шуны, мыј сојыс лыд серті урожај јуклӧмыд оз јонмӧд ӧтувја овмӧс колхозлыс, а пазӧдӧ. Колхозныкјас вӧсталӧм серті кушӧм колхозјасын урожај јуклӧм муно сојыс лыд серті, пӧшти Һекушӧм трудӧвӧј дӧсціплына шленјас костын абу, ужлӧн производӧтельностьн улын. Сӧлӧмсаң ӧтувја уж вылын ужалӧны сӧмын мед бур колхозныкјас, а унаӧн вӧдӧдӧны пышјыны ужыс. Кор-жӧ воас пӧра јукны урожај, сек ускӧдчӧны ставыс. Таңнад артмӧ—kodі сӧлӧмсаң ужалӧ, бостӧ сымында-жӧ, мыјдта дышӧдчыс, ужыс пышјалыс колхознык. Зіла ужавны колхозныкјас оз-Һын пондыны.

Кодлы колӧ тақі урожај јуклӧм? 1) Кулаклы, kodі зілӧ кістны колхозсӧ пышкӧссаңыс. — „Уж јӧјӧс радејтӧ; мыј сіқі зіланныд—мукӧд серті тіјанлы унжык оз-жӧ сетны-а“, — тақі кулакјас сералӧны колхозныкјас вылын, кодјас сӧлӧмсаңыс чорыда ужалӧны ӧтвја уж вылын. Кулаклы колӧ мед-і најӧ пондісны дышӧдчыны, сек колхозыд ӧдјӧжык пазалӧ. 2) Лодырјаслы, уж вылыс пышјалысјаслы, кодјас мӧвпалӧны: сулалӧ-мі пӧс петгӧз тілсыны, ӧд соровно сојыс лыд сертіыд век-Һын сетасны тӧвтӧ вужмӧныд. Лодыр кықі-і кулак, мӧвпалӧ овны јӧз шеја вылын. Сіјӧн-ӧд најӧ-і прӧтив шуасӧны урожај јукӧмыс уж серті. Најӧ шуӧны: уж серті урожај јуклігӧн-пӧ лоӧ јона ӧбӧдӧтӧма гӧлжык колхозныкјасӧс. Збыл-ӧ тајӧ? Гӧла олыс колхознык-ӧмӧј оз куж ужавнысӧ, алі сіјӧ да батрак омӧла мукӧдчыс ужалӧны колхозын? Оз-кӧ омӧла мукӧдчыс ужавны, ешажык оз і бостны. Сіқнад абу збыл, мыј уж серті урожај јуклігӧн гӧл колхозныкјасӧс лоас ӧбӧдӧтӧма. Тыдалӧ код вӧсна тані кулакјас тӧждысӧны. Код-нӧ кулакыс ӧпріч ужавтӧг јӧз гӧла вылын Һемчӧжсӧ олӧс? Урожај уж серті јуклігӧн ӧбӧдӧтӧма лоі сӧмын сіјӧ, kodі оз кӧсјы ужавны, дышӧдчӧ, kodі важ ногӧн урожај јуклігӧн олӧс јӧз шеја вылын. Леңін шуліс: „Kodі оз ужав, сіјӧ оз-і сој“. Kodі јонжыка да буржыка ужалӧ, сіјӧ унжык і бостӧ, kodі оз ужав сіјӧ Һінӧм оз-і бост колхоз докодчыс. Тақі шуіс став Сӧвет сојузса сјезд. Быд колхозныкы колӧ лӧсыда тӧдны—кымын јона сіјӧ пондас тӧждысны ӧтувја овмӧс бурмӧдӧм вӧсна, сымын унжык пондас сіјӧ паж вылӧ воны докод. Лодырлы, рвачлы, ферт, тақі урожај јуклӧмыд јона кучкас бокпӧлӧныс. Оңисаң најӧ пондасны лӧсыда гӧгӧрвонны Леңінлыс шуӧм—kodі оз ужав, сіјӧ оз-і сој.

Ужавны сөмын эфелцинаөн

Мыј сјјө лөэ эфелцинаыс? Эфелцина — урока уж. Быд колхозныкы торјөн, мбө кымынкө колхозныкјас группалы сетчө урок, шуам, вөчны вјз места, мбө му места; лубөј уж колхозын. Став ужыс колхозын эфелцинаөн ужалгөн јуксө сөкыдлун сертыс группајас вылө. Первој группаө пырөны кокны ужјас — кујөд кыскалөм, вартгөн іңас кыскалөм да с. г.

Мөд группаө пырөны сөкыджык ужјас — гөрөм, картофел керөм, мудјөм, вундөм, ыжкөм да с. в.

Көјмөд группаө пырөны став сөкыд ужыс колхозын — мыр бертөм, мөсјас лыстөм, коңукулөн уж.

Нөлөд группаө пырөны квалифітсированнөј ужјас — трактор вылын ужалөм, кјөн көзөм, машинаөн вартгөн комтајас барабанас сөталөм да с. в.

Быд уж аслас группа куға доңјавсө трудофенјасөн. Пример, өтө га пөновтөм вермас доңјавсыны 20 соток трудофна, өтө га да жын гөрөм — трудофен, өтө гектар көзөм 30 соток трудофна. Обколхозсојувлөн местајасө колхозлы сетөма примөрнөј расценка быд ужлы колхозын трудофөн. Быд колхоз ачыс, аслас опыт сертө лөсөдө быд ужлы лунга норма трудофөн. Кыз-жө өнө нуөдны учот?

Шуам колхозын талун гөрасны куім вөла морта. Öтө гөрыс јона старајтчөмөн лунтырөн гөрис гаөн жынјөн, мөд — гектар мында, көјмөд сөмын гектар жын. Ставыс гөрисны лунтыр. Кызө налыс пасјыны уж. Мө шуім, — гөрөм сөкыд сертө лысфысө мөд группаын, сенө лунга нормаыс пуктөма гаөн жынјөнөн. Сөзнад первој гөрыслыкөвмас пасјыны өтө трудофен, мөдлы $\frac{2}{3}$ трудофен — 66 соток, көјмөдлы — $\frac{1}{3}$ трудофен — 33 соток. Быдлунја уж трудофен вылө вужөдөмөн пасјөсө колхозныкы учотнөј кыгаө. Кыгаыс сјјө сы ордын і олә. Правлеңнө нуөдө асыс учот быд шленлыс колхозын, код куға мөдыс арнас пондас јуксыны урожај.

Колө вужны эфелцина вылө быд ужын. Страда дырјө, кор повосфа јона термөдлө колхозјасөс, эфелцина вылө вужөмөн өдјөнжык пондас воэд мунны уж. Од эфелцинаөн ужалгөн быдөн пондас старајтчыны вөчны унжык і буржыка, кызө мө адам воэд. Уж сертө урожај јуклөм вермас бура оләмө пөрны сөмын сек, кор колхозјасын став пөлөс ужыс пондас ужавсыны эфелцинаөн. Отсалам колхозы эфелцина вылө јужы.

Ужавны бригадајасө

Бригаднөј метода уж асө петкөддөс-нын бұрун боксаңыс лесозаготовка былын, сглав влын, колхознөј уж вылын да мукөдлаын.

Міжан возын сулалө мөг — эдемщина јона паскөдны бригаадјасөн ужалөмкөд. Бригадјас колхозын вермасны органїзујчыны, кыјі өтї лунја уж вөчны, сїз-жө-ї дыр кежлө. Шуам, бригадаөн ужавны тув-сов гөра-көза чөж, ышкыны пуктысны, вундыны-вартны — любөј уж вылын поэө ужавны бригаадјасөн. Бригадјасөн ужавны өтї лунја ужјас вылын: градјас вылыс јог весавны, туј вөчны, да с. в. Ыжда сертї бригаадјас колө лөөдны поснїд-жыкөс — мөрт 5-6-10 быд бригадаө. Кор пөснї бригаадјас вылө јукөма, сек лөсыд-жыка поэө нуөдны ужлыс учот, контрол быд бригада уж бөрсө. Бригада ачыс пондас төждысны не сөмын уж лыд, щөщ-ї уж качество вөсна. Поснїд-жык бригаадјаслөн бурлуныс јешщө-ї сенї, мыј став бригад-нык сенї сулалө аслас места вылын — вөчө колана уж, абу некущөм тојласөм, ноксөм, кодї зев частө овывлө сїјө ужјас вылын, көнї ужалөны унаөн да кор некод оз төд мыј сылы колө вөчны.

Бригадјасөн ужалігөн правлењнөлы оз-нын ков быдлун кежлө задањнө нарад сөтавны. Старшөј бригадїр пыр нарад бригадалы сөтчө сразу, уж помастөз кымынкө лун кежлө, гырыс-жык ужјас дырїјї весїг вежон кежлө. Сїз-кө унжык пөрасө правлењнөса шменјас-ыд вермасны тагтө ужалігөн сетны колхоз пышса олөм бурмөдөм вылө.

Бригадјас быд задањнө вөчїгөн ас ответственност улө бөстөны колана машинајас, вөвјас да мукөд пөлөс көлуј, кодөн ужалөныу рок помастөз. Возын-кө лунөн-лунөн ужалігөм омөла вөлі дөзөритө ны, вөв, машина бригадјаслөн лөө заїнтересованност — кымын унаналөн вөвјассө дөзөритөны да машинајас старајтөны, сымын өдїб мунө ужныс. Јөзтөм вөв, јөзтөм машинајас бырөны колхозын. Бырө, рөчөн-кө шуны обез-мїчка. Уж ештөм бөрын бригада бөр сдәјтө став ужалан көлуј. Трудөсөњ бригадалы (урок ештөдөм бөрын) пасјалігөн вїчөдөны оз сөмын уна-ө да кущөма (качество) вөчөма ужсө, щөщ-ї кущөма дөзө-ритөмны машинајас, вөвјас, кодөн ужалісны. Көлуј омөла дөзөритны бригадјаслы трудөсөњ лыдїгөн шыбытчө сїјө дон, кодөс ковмас вөчны ужалан көлуј зонталөм вылө, вөв дөзөритөм вылө. Сїјө бри-гадјаслы, көн бура вөчөмаөс ассыныс уж да бура дөзөритөмаөс ужалан көлуј, сөтчө премїја — сөдтысө трудөсөњ лыд.

Тагнад колхозњнкјас велөдчөны бура дөзөритны өтувја овмөсса імушество, тышкәсны уж качество вөсна — јонмөдны өтувја овмөс.

Бригадјасөн ужалігөн поэө паскөдны мөда-мөд бригадјас көс-стын ордјысөм — строкыс вөјдөр вөчны задањнөјас, буржыка вөчны быд пөлөс задањнө, да ужалан көлуј бура дөзөритны.

Эдемщина бригаднөј методөн ужалігөн бырөдас колхозыс про-гулјас, кыпөдас вылө ужлыс производительностсө да колхозса кре-сәаналыс доход.

Кыһоһны ужалыо качество

Оһиоһ ми доказывайтм сийо, мыҗ эфемщинаон ужалогон быдөн пондас старайтчыны уна вочны, термасны уж вылын, мед оҗоҗык тыртны ассыс урок.

Уж вылад вермас лоны ташом омолтор: ужто вочасны оҗо, а качество боксаһыс омола. Шуам, јона термасомон вартом поҗо ештөдны 5 лунон, омола-кө пондам төҗдысны, медем тусыс бокө ізасон ез пет; поҗо сийо-жө урок ештөдны вит лун пыдди 8-10 лун, но вартны бура, һаһ таскайтгөг. Срок серви первојја ужыс буржык мод-еыс, но качество боксаһ некытчө шогмытом. Кыҗи-нө ескө лөсөд-ны мед-и оҗо вөлі вөчөма і бура? Эфемщина дырји уж учот колө пуктыны һе сөмын мыҗ вөчөма, но і кыҗи сийо ужсө вөчөма. Те гө-рин лунон гаоһ җыһјона му, а кушөма те гөрин, еһө промејинајас комав, колана пыдыти-ө гөрин. Та серти-і трудофенјас колө течны. Омола-кө вөчөма урок, трудофенлыд, ферт, он заслуживајт тырвы-јос, лоө чинтыны.

Быд уж колө учитывајтны ыжда серти і качество серти. Kodi бура, јонҗыка ужалө, сийо унҗык і бостас.

Со кушөм ғырыс моҗас сулаалөны колхозјасын талунја лун кеж-лө. Кымын оҗо лоө пөртөма олөмө тајө моҗас, сымын оҗо пондас тыдавны бурлун өтувја ужалон, сымын оҗо пондасны локны кол-хозјасө унҗмк гөм да шөркөфдема олыс крестана. Огө вунөдөј— витвөса план медбөрја во тыригон колө-һын помавны дорвыв кол-лективизајја да бырөдны кулакөс кыҗи, класс, і мијан Коми областын. Огө вунөдөј - тајө моҗас олөмө пөртигон кулакјас. сетөны, мијанлы ыҗыд отпор. Эфемщинаон ужалөм, бригадајас костын ердјысөм лоө сийо школа, көни колхозчыкјас велөдчөны ужавны вым ногон, социа-листическөј нога уҗө.

Сөвет властаон мыҗөд (опора) өиктын

Дорвыв коллективизајја да сийо подув вылын кулакөс, кыҗи клас-сөс, бырөдны заводитчытоһ партија да сөветскөј власт виаму овмөс вөскөдлан уҗын пөртисны олөмө Ленинлыс лозунг:— „тышкасны чо-рыда кулаккөд, топыда мыҗсөмөһ гөм крестана вылө, јонмөдны со-јуз середһаккөд.

Партијалон 16-өд сјезд кежлө өиктса овмөс важ серти веҗсис мө-дарө. Оты-кык прөцент өтувја крестана овмөс пыдди сек кежлө СССР паста вөлі өтувтөма-һын колхозјасө 25 прөцент став гөм да шөркөфдема олыс крестана пөвсыс, гөз-мөд милямон тајө лыд пыс-вөліны шөркөфдема олыс крестана. Коллективизатсја нуөдтөһ-кө өиктын партијалон мыҗөдыс вөлі сөмын гөм крестана, коллективиза-јја дырји лоһны веҗсөмјас. Нһаһа рајонјасын, колхозјас течөмын во-

эо мунөмјас вөсна, өіктыс кутіс јуксыны кык основнөј јукөдјас вы-
лө. өтө јукөдыс—колхозныкјас, мөдыс—колхозө пыртөм гөм да шөр-
кодфема олыс крестана. Колхозныкјас сувтөны збыл вылө зумыд
мыждөдөн сөвет властлы өіктын. Мукөд рајонјасын-жө, көні дорвыв
коллективизация оз на вөлі мун, колліс вынаөн шөщ важ лозунг:
мыжсыны колхозныкјас вылө да гөм крестана вылө, јонмөдны шөр-
кодфема олыс крестанакөд сојуз да вермасны кулакјаскөд. Сөмын
такөд шөщ колхозныкјас вылө мыжсан лозунг партијалөн лөө вөлі
основнөј лозунгөн—сіз-жө кыңи дорвыв коллективизация подув вы-
лын кулакөс, кыңи классөс, бырөдөм вөлі лөө медосновнөј лозунгөн,
а кулакјасөс жмитан эескөдан лозунг второстепеннөј лозунгөн.

Та сертө вөлі-і лөсөдөма воысөм колхозныкјас да өткөн олыс
гөм да шөркодфем крестана кстын. Öткөн олыс крестана 16 сјезд
шуөм сертө лөоны „аскјаса колхознык“, колхозө локны отсалөм
мөгыс партијаөн да сөветскөј властөн колхозјас, совхозјас да МТС-
јас пыр сетөма налы зев выжыд отсөг. Партија 16 сјезд бөрын кол-
нын во. Тајө каднас өіктын лөі эөң перелом крестана кстын кол-
хозө пырөм куча. Тајө переломсө талунја лун кешлө петкөдлөны
ташөм лыдпасјас: 200 сурс колхоз да 13 миллион овмөс сөні, лөбө
СССР пастагыс пырөма-нын колхозө 50 прөцент дорыс унжык став
крестана лыд пјэыс. Нана рајонјасегн, көні дорыс в коллективиза-
ция лөі-нын помалөма, дорвыв коллективизация нуөдөм да кулакөс,
кыңи классөс, бырөдөм паскалө СССР-са мукөд рајонјасө. Сікт зев
өдјө матыстчө гырыс сөмөслаң. Сіктса овмөсын партијалыс поли-
тикасө нуөдигөн быдлаын сувтөны основнөј вынөн колхозныкјас. Öт-
ка гөм да шөркодфема олыс крестана, кодјас век-на абу пырөмаөс
колхозө, өні зушасөны ташөм јуасөмө: „кодкөд најө өні—кулаккөд
амі колхозкөд“. Колхоз течан ужлы паныд кулакјас нуөдөны чорыд
тыш. Мө сіјө лөквөдјрујтам дорвыв коллективизация нуөдөмөн на-
на рајонјасын, кушөм рајонјасын оз-на мун дорвыв коллективиза-
ция, сетам чорыд отпор. Но кулакөс абу-на эікөз бөртиштөма. Сіјө
воэсасө быдногыс. Сы вөсна өні быд гөма да шөркодфема олыс
крестанын воын сулалө сөмын кык туж,—кодкөд мунны: кулаккөд
амі колхозкөд?

„Öткөн олыс, көт сіјө гөма олө, көт шөркодфема, өнісаң оз-
нын сіјө лө мыжсанөн партијалы, оз лө дажө сојузныкөн—отсасө-кө
кулаклы тышканыс колхозјаскөд. Сөмын сіјө өтка гөма да шөр-
кодфема олыс крестанын колөны сојузныкөн сөвет властлы, кодө
робочөј класслы отсасө колхоз течан ужын, кодө отсасө нуөдны чо-
рыд тыш кулаккөд. Быд крестанын јөфинсөчныкы ем өтө туж, көс-
јө-кө сіјө лоны чорыд мыжсанөн сөвет властлы,—отсаныс колхоз
течан ужын да асылыс пырны колхозө“. (6-өд сјезд шуөмјас).

Кулакјаслөн агентјас—вескыдвыв кежысјас партијалыс вескыд
тајө лозунгсө заводітисны „жугөдны, шујгавыв чөгөмөн. Најө шуісны

—партија-пö öткaжитчiс аслас воэа полiтiкaыс „асвöмaөн пыдi-пö завoдiтö крестанаöс суйны колхозö повзöдлöмөн“.

Збыл-ö партија öткaжитчiс аслас воэа полiтiкaыс. Поэö-ö партијалыс лозунг—„Колхоз дор, амi кулак дор“ тöлкуйтны повзöдчан полiтiкaөн? Абу-ö тaжö сöмын кулак агентјаслөн кмевета партија вылö?

Асвöмaыс пырöм—медыжыд тор колхозјас лöсöдöмын

Партија i воэö чорыда нуöдö вiз, мед ескö гöм да шöркoд-дема олыс крестанаöс колхозјасö öтувтöм мунiс асвöмaөн. Социализм-лаы сiктöс бергöдöм куэа партија вöчö Ленин велöдöм берти. Партија аслас полiтiкaөн нуöдö мырдöна мерајас кулакјас вылын—најö врајас робочöј класслөн, зев лок врајас социализмaөн. Гöм да шöркoд-дема олыс крестана вылö партијалөн вiзöдöмыс эик мöд пöлöс. На костын сiјö нуöдö оз мырдöна мерајас, а велöдö, вiставлö да отсалö быдсама ногөн налы поснi öтка овмöсын ужалöмсаы вужны öтувjөн ужалöмö.

Слаб омöм лöö сeщöм колхоз, сетчö-кö крестанаöс мырдөн кыс-кöмөн кoтыртöма.

Серт, асвöмaөн колхозад локтöмыд оз на вiстаб, мед тaжö уж (колхозö öтка олысјасöс öтувтöм) лeзын самоток вылö. Оз поэ лет-чысöмөн вiдчыгны, кор крестанын ачыс гöгöрвоас колхозыс бур-лунсö да локтас колхозö, а партија да робочöј класс сек кoстi бoкын мед сулалöны да вiдчысöны. Тaжö лöö оппортунизм самөн вi-зöдöм асвöмaөн колхозјасö öтувтöм вылö. Робочöј классы колö мед ескö гöм да шöркoд-дема олыс крестана регыджык кoтыртчiсны колхозјасö. Та вöсна тaжö ужсö мi öгö вермöј кiнымöс пунктöмөн еновтны. Робочöј классы быдлаын колö лoны гöм да шöркoд-дема крестанаöс кoтыртысөн да вескöдлысөн.

Нöштa-нын чорыда тaжö вескöдлан ужсö колö пуктыны сiјөн, мыј робочöј класслөн врајас—кулакјас, попјас да с. в.—быд ногөн нуöдöны колхозјас течöмлы паныда уж. Најö зiмöны торкны. Колхозјас течан уж-кö партија лeзас ассö аслыс, сек ескö нiнöм оз арты. Классöвöј врајас вермасны секi кыскыны вiзму овмöслыс паскалöмсö капитализм туйöд. Асвöмaөн колхозö öтувтан чорыд ужөн партија нуöдö некущöма мiрiтчытöм тыш мырдөн (приказјасөн, повзöдлöмјасөн) колхозјасö суйöмкöд дај самоток вылö тaжö ужсö лeзöмкöд. Сöмын јешщö јона разјаснитчан уж паскöдöмөн, колхозјаслыс производство бурмöдöм да совхозјас стрöйтöмөн лöö пöртöма олöмö дорвыв коллективизација нуöдöм вiтвoса план помалиг кeжлö.

Оз ков мöвпавны, мыј асвöмaөн-кö колхозö öтувтчöны кöт кор-

оковитан колхозас став вайлөмторсö поѳö бостны да бөр сетыс петны. Партия-кö сувтис ескö колхоз лөсöдöмын ташöм туй вылö, быд подкулачниклы лои зев кокни колхозö суйсöмөн кистны сийс пыщакыс. Колхоз абу пыр мунап сарап: кодi асвöлаөн сетчö пырiс, кор сылы ковмас бөр петны сийö сетыс оз вермы.

Кыѳi поѳö петны колхозыс—индöма уставөн. Устав шуö: виѳму фонд колхозлөн нынöm вылö i некор оз јуксы. Колхозыс петыслы виѳмуыс сетчö чөмобшествоыс, а оз колхоз виѳмуыс. Јуктöм фондјас вөрчöдны оз-жö поѳ. Мунысјаскөд рөщöт вöчсö сöмын урожај idралöм бöрын. Та јылыс колö тöдны быд öткa крестанылы, кодi көсјö пырны колхозö. Татöг колхозјас течны бура оз поѳ. Сöмын вескыдывыв кежысјас вермасны мөвпавны асвöлаөн колхозö пырöмсö сiѳi, мед ескö кор оковитас поѳiс колхозыс асвöлаөн-жö петны. Топыд дисциплинатöг колхоз пыщакöсö уж јонмöдны оз поѳ. Партия мөднөг та вылö виѳдны оз вермы.

Артел—колхоз течан ужын основнöј форма

Кушöм öтувја овмөсјас пыр—(ТОЗ, артел да коммуна пiыс) öнiја пöраö медбура поѳö пöртны олөмö сийö мојассö, кодјас суалöны виѳму овмөс возын, кор ми лөсöдам тырыс вузöса овмөсјас, социалистическöј ногөн ужалöмөн?

Во кык кымын сајын-на öтувја овмөсјас пiыс унжыкыс вöлины ТОЗ-јас (1928-öд воö октабр тöлысö став колхоз лыдгыс ТОЗ-јас вöлины 62%).

Медбöрја онас местанас ТОЗ-öс вежiс сельско-хоѳажественнöј артел. ТОЗ-јасын, көнi абу öтлаалöма средство производствојас, колана öдјасөн оз вермыны кыпöдны виѳму овмөсöс. Сы вöсна, партия индöм серти, öнiја пöра кежлö основнöј формаөн öтувја овмөс стрöитан ужын лöö с-хоз. артел. Поѳö јуавны, мыјла абу основнöј формаыс коммуна, сийö-öд öтувја овмөс лөсöдан туй вылын вылiжык шупöд-нын? да, вернö—коммуна вылiжык шупöд öтувја овмөсјас пiын, но коммунаöз сразу оз поѳ четчыштны. Ми тöдам-нын кытчö вайöдö ташöм ыжыд ужын четчалöмыд. Öтувја овмөссö-öд сиктын ми течам гöл да шөркөд-дема олыс крестанаясыс, кодјас сöмын-на тöрыт вöлины частнöј собствењыкјасөн. Поѳö-öмöј тöрытја частнöј собствењыкыс öти војөн вöчны коммунистöс?

Коммунаөн овны крестана пондасын велöдчыны артелын. Артелын öтувја овмөсөн, öтувјөн ужалöмөн возын ковмас важ частнöј собствењыкыс вöчны колхоѳныкöс, кодлы öтувја овмөсыс мед лöö дажö коланажык öткa овмөс дорсыс, кодлы ужалöмыс лöö сещöм-жö коланаторјөн, кыѳi сојөм, јуөм да с. в. Коммунаö вуштöз артелын колхоѳныкјас велöдчöны i öтувјөн овны, öтвылыс тышкасын классöвöј враг-

јаскөд да ужавны вым ногөн—машінајасөн, ыжыд уж производи-
тельностөн.

Вескыдывыв кежысјас зімөны партијалыс лозунг—артел—основ-
ној форма отувја овмөс лөсөдігөн—вежны мөд лозунгөн—лөсөдны
прөстөјжык формаа отувја овмөсјас—ТОЗ-јас, сіз-жө, кызі „шугавыв“
кежысјас артел вомөн четчыштөмөн медбур формаөн лыддыны та-
лунја лун кежлө—коммуна.

Вескыдывыв кежысјас-кө оз лыддыны сіјө условіјөјасөн, кодөс
партија да советскөј власт кооперація паскөдөмөн да совхозјас лө-
сөдөмөн пунктс база стрөйтны выліжык щупөда отувја овмөс—сел-
ско-хөзәјственнөј артел, „шугавыв“ кежысјас-жө оз лыддыны сіјөн,
мыј төрытја частној собствеңныкөс өтө војөн коммунистө вөчны оз
поэ, најө четчыштөны артел вомөн коммунаөз. Најө көсјөны пыш-
ыны зев сөкыд ужыс—артелјасөн крестанаөс отувја овмөсын ов-
ны да ужавны велөдөмыс.

Партија лыдды кыкнан политикасө вреднөјөн: оз поэ вунөдны
сіјө тор, мыј міјан ем став условіјөс, медым паскыда нуөдны артел
лөсөдан уж, оз поэ і вывті доңјавны ассыным вын—міјан өні еща-на
условіјөыс коммунајас лөсөдны.

Партија лыдды—основнөј формаөн өні јавлајтчө артел. Кушөм
рајонјасын абу-на тырмымөңја лөсөдөма условіјөјас массөвөј кол-
лективизация нуөдны, сені артелкөд радыс колө паскөдны ТОЗ-јас
лөсөдөм, на пыр крестана пондасыны лөсөдчыны вужны артелө.
Прөстөј формаа отувја овмөс—ТОЗ-јас лөсөдөм партија 16 сјезд шу-
өм сертө торјөн индысө націоналној областјасы, крајјасы, көні
өніөз ещажык-на вөлі условіјөјасыс һаһа рајонјасын сертө. Сізнад
міјак областын основнөј формаа отувја овмөскөд (артел) радыс су-
лалө мөг—паскыда лөсөдавны ТОЗ-јас, ОССТ-јас.

Виәдөдлам лыдпасјасыс, кызі партија 16 сјездлөн шуөмјас олөмө
пырөны.

Медса јона паскалөм формаөн колхозјас пыыс областын лөө
сельско-хөзәјственнөј артел. Став колхозыс форма сертыыс јукгөны
со кызі:

КУЩӨМ КАД КЕЖЛӨ	Став кол- хоз лыд	Коммунајас	%	С-хоз. ар- тејјас	%	ТОЗ	%
1924 воө	48	3	8,3	45	91,7		
Јанвар 1 лун 1930 во	173	19	11,0	36	21,0	118	68,0
Февраль 10 лун 1931 в.	268	17	6,3	214	79,9	37	13,8

Тайо таблитсаыс петкөдлө—прөстөйжык формаа колхозјас—өтувјөн виаму ужалан төварішществојас воаза војас серті чіні. ТОЗ-јас мијанын јона поаө паскөдны. Тайо формаөн лөсөдны условіјө јешщө јонжыка паскөдны колхоз течан ужсө, аола колхоз формајас пыр подготөвйтны шленјассө артелө вужны. ТОЗ-јас вужөны артел устав вылө. 1932 вога јанвар 1 лун кежлө шуөма воөдчыны тащөм лыдпасјасөз: коммунајас лооны—20, мбө 6 прөцент став колхоз лыдыс, артелјас—250, мбө 71 прөцент да ТОЗ-јас—80, мбө 23 прөцент. Артелјассаң коммуна устав вылө вужны өні термасны оз-наков. Коммуна вылө артелөс вужөдны почас сөмын секи, кор сы вылө лооны економіка да політика боксаңыс став условіјөјасыс (скөт-вијанијас, өтувја керкајас, машинајас, шленјас пөвсын култура кыптөм да с. в.).

Артелса шленјас пөвсын Һеравенство јылыс

Тырбур колхозын кулакыд абу. Ем-кө, ем сөмын кызкө ылодчөмөн, пөрјасөмөн колхозас сүјсөм кулак да озна-кө удитим сјјөс вөталыны колхозыс. Сіз-кө колхозын нарөйтчөм (експлоатаціја) абу. Но колхоз пыщкын ем-на Һеравенство бефњак да середњакјас костын, сјјө ез-на быр, көв і основнөј ужалан көлујыс өтувја; ез быр сы понда—середњакыслөн унжык бефњаклөн дорыс өтувтөм ембурыс-да. Сы понда сесса өвијасыс (гола олысјас) кутасны регыджык еновтчыны частнөј собственностө мөвпыс, а мөдјасыс (шөркөд-дема олысјас) дмөжык лооны сещөм мөвпаөс, најө јонжыка сетчөны кулак вмијаннө улө, а бефњакјас озжык сетчыны. Средњакјас јонжыка кыскөны өтувтөм овмөсө кыпөдөмлаң, бефњакјас озжык злмы сы вылө.

Тані көт ембур боксаңыс колхозса шленјас костын ем Һеравенство, сјјө оз-на петкөдлы, мыј на костын мунө зык, колхозас мөда-мөдсө оз нарөитны-да. Сіз-кө колхозын ембур боксаң Һеравенствоыс абу бефњак да кулак костын Һеравенство коф. Најө мөда-мөдыскөд абу өткөдөс. Но абу-жө-і заводын коф Һеравенствоыс.

Тані ем кык уклон. Сјјө уклонјасыслөн чужөмыс сјезд воавывса дыкуссјјаын: өтиас шуөны—колхозын-пө заводын коф-жө Һеравенствоыс, мөдногөнкө шуны—бефњак да середњак колхозын быд боксаң өткөдөс. Мукөдјас шуөны аік мөдарө—колхозын-пө бефњак да середњак сулалөны мөда-мөдыслы вомөнөн, кыаі-і колхозө пыртөд. Тайо кыкнан уклоныс Һелучкіөс.

СССР-ын фабрік-заводјасын робочөјјас пөвсын Һеравенствоыс петө робочөјјаслөн разнөј уж лыд да уж качествомаң, разнөј квалифікаціјасаң. Артелас өтувја овмөслыс продуктјассө јүкөны уж лыд да уж качество сертіыс-жө-да, ем-жө тащөм Һеравенствоыс. Сөмын сыыс кыңаі ем нөшта содтөд Һеравенство ембур боксаңыс абу ставыс өткөдөс-да—середњаклөн бефњак серті унжык өтувтөма. Тайөс афөйтөмыс—сөкыдторјассө аөбөм, артелөс міча рөмөн петкөдлөм.

Тайо содгөд Һеравенствоыс да тасаң рабөвөй положеньёыс бедһаклөн да середһаклөн артемын дыр-на оз быр, ми от-на мөв-палө термасөмөн, административнөй ногөн бырөдны артелса шлен-јаслыс колөм өтүвтөм овмөссө-да.

Та куза теҗисјас шуоны со мыј: „Крестанаөс артелө пырјас щөктыны пыр-жө еновтчыны торја ужалан навькјасыс да һьерес-јасыс, өтүвја овмөс дһнас содгөд өтүвтөм овмөс нуөдөмме (мөс, ыжјас, курөгјас виҗны, усаҗба градјас вөҗитны), бокыс һажетка кор-сөмыс да сја воҗө оз поҗ. Сја щөктөмыс лоө маркөзм-ленинизм-лыс азбукасө вуөдөм“.

Робочөй класс костынкө, кыҗи вөли шуө Маркс-Готскөй програм-ма критикаын—оз поҗ кыщовтны весег коммунистическөй обществоын медвоҗза шупөдас һажетнөй Һеравенствосө. Сјө положеньёыс Һерт-нын инмө і артелса шленјасалы.

Артел быдман-паскалан первојја кадас (стаҗјас) бедһак да середһак костын Һеравенствоыс лоө, сыыс пыщыны он верим ре-гыдөн, а сјө Һеравенствосө мукөдыс оз колана выјөҗ доҗавны. Тайө первојја уклоныс. Абу буржык і мөд уклоныс. Сјө уклоныс тө-кујтө середһак да бедһак костын һажетнөй Һеравенствосө, кыҗ зык (антогонизм), да сы вөсна сесса зилө колхозө вескөдны бед-һак да кулак костын классөвөй тышылыс законјассө.

Бедһак да середһак костын вөлыгөмсө таҗи гөгөрвөм, Һерт, лоө Троцкизм. Тайө вермис сөмын Троцкөй виставны: колхоз-кө се-тас ыжыд выгөда өтүвтчытөм, разһелө ужалан овмөсјасын сертј, то колхозјасө пырөм крестана костын торјалөмыс мунас өҗөҗык өнөҗ дорыс.

А ми зилам, бедһакјас да батракјас отсөгөн, колхозса шлен-јаскөд паскөдны уж, кыҗи поҗө јонжыка содтыны овмөсса өтүвја јукөдлыс докодсө, сјө кутас чһнтыны став докодсыс өтуеттөм ју-көд докодсылыс домасө да вәјөдны артелса шленјасөс сөмын ук-лыд да уж качество боксаң Һеравенствосө. Сөмын ми тайө ужсө ну-өдам огө термасөмөн, огө һервһыҗәйтөмөн, а өтүвја овмөссылыс јукөд-сө кыпөдөмөн щөщ.

Јаковлев јорт докладыс партијаса 16-өд сјезд вылыны.

Середһак колхозын

Партијалөн лозунг: робочөй класслөн да бедноталөн середһак-јаскөд јитөдыс нуөдө сөмын сиктөс колхоз дорөҗ, опреҗеләйтө уна практическөй вөпросјас середһак јылыс колхозын, јурнуөдан ужө сј-јөс кыскөм јылыс.

Колхозын крепыдлуныс јона содө середһак-кө щөщ јурнуөдө колхозын. Уна фактјас петкөдлөны—кор колхозын щөщ јурнуөдөны.

середњакјас, сени і колхозыс бөр петысјасыс ещажыкөн дај Һелучкјасыс ещажыкөг-і.

Унаыс свлывлө—середњакөс колхозса јурнуөдан ужыс вештыны злөмјас; јурнуөдан уж вылын-пө колхозын мед вөліны сөмын бедњакјас, сы вөсна вештөны середњакөс колхозса правлењһөыс, мукөд ужјас вылыс. Мукөд дырјыс ескө і бөрјывлөны да ужсө оз сетны. Тақитө середњакыд өбөдөтчө. Середњак ассө колхозас лыддө бокыса мортөн. Сылыс корөны, а ужсө оз сетны, собрањһөјас вылө оз корлыны. Тајө, ферт, оз-на вистав, мыј став јурнуөдан ужсө колхозјасын колө сетны середњакјаслы. Јурнуөдөмыс (руководствоыс) мбө робочөј класслөн, батраклөн. Сөмын середњакөс щөщ јурнуөдөмас кыскытөг крепыд колхозтө Һе лөгөдны.

Середњак адрис-нын колхозыс бурлунсө. Вөыс-воө колхозын доход кыптөм петкөдлө быд середњаклы, мыј өткөн ужалөмөн дорыс колхозын быд овмөс вылө доход воө унжык. Со мыј вөсна щөркөддөма олыс муно колхозө. Со мыј вөсна-жө і мукөд щөркөддөма олыс СССР паста ставыс пырасны колхозө. Та вөсна-жө өні-і партија ассыс важ лозунгсө—середњак сојузнык—вејис: колхознык өіктын советскөј властлөн да партијалөн мыжөөд (опора).

Батрацке-бедњаккөј группајас јылыс

Партијаса 16-д сјезд тезисјасын шуөма со кыці:

Отувја овмөсса улысса формајасын беднота группајасыс ужсө колө бурмөдны да јонмөдны сөмын-өд беднота вылө пыксомөн пөчө мед прөстөј формаа отувтчөмјассө вужөдны вылынжык щупөдө. Колхозјасын партијној органызатсјајаслы колө сіці пуктыны беднота группајасыс ужсө, мед најө ез сөмын дорјыны бедноталыс интөресјассө, но мед отгалисны јонмөдны јитөдсө робочөј классыс да бедноталыс середњакјаскөд.

Та серті колө та боксањ буржыка вічөдлыны отувјөн візму ужалан төваріщество вылө (ТОЗ) да мукөд артемјас вылө, көні кушөмкө помкајас вөсна отувја производствосө бергөдөны мичној вытөда бөстөм вылө, кытчө пырөма кулаклөн влјанһөыс. Такөд өтщөщ паскөдны ужсө беднота пөвсас і секи, кор беднота группаыс колхозын абу Производственнөј совещанһөјас пыр паскыда кыскыны батрақјасөс да бедњакјасөс. Колхозыс планјас відлавны да корсны тујјас воча планјас индыны. Медса-нын јона өніја пөраө колө кыскыны бедњакјасөс да батрақјасөс выл ногөн уж лөгөдөмө адемлинаөн ужалөмө да колхознөј бригадајас костын ордјыгөм паскөдөмө.

Сөмын производствөын нырнуөдөмөн беднота группајас да бедноталөн совещанһөјас артемјасын вермасны кыскыны унжык гөл да щөркөддөма олысјасөс колхозө.

Бәрја индөдјас

Воаза ужјас дінө содөны зев ыжыд ыла ужјас:

1. Пуктыны учот колхозын—колхозса өтувја овмөсын, учот колхозса быд ужлы да колхозчыклыг быдлуња уж учот. Учот формајас лөсөдөм жылыг индөдјас Облаколхозсојузлөн мөдөдөма-нын местајас ыла. Огө вунөдөј, мыј мијанлы эфелцинаөн ужалөмын колө не прөстөј учот, а сешөмі, коді петкөдлө—мыј вөчөма, уна-ө вөчөма да кушөма вөчөма (качество боксаң).

2. Учот колхозын пуктиг моз-жө пөраыг-пөраө диаграммајасөн петкөдлө,—кызі содө колхозын эфелцинаөн ужалөгөн ужлөн производительност. Бур ескө өткөдалөмөн петкөдлыны медбур да медомөм бригадајаслыг уж производительност кыптөм.

3. Пөртны олөмө уркөвөјөн ужалөм (эфелцина) быд уж куза колхозын. Лоны нырнуөдысөн ердјысөм паскөдөмын бригадајас костын. Буржык ужалыг бригадајаслыг результатјассө паскыда јөзөдны да колхоз пыр добөтчыны налы сетны премјајас.

4. Лөсөдны ударнөј комсомольскөј бригада быд матыса колхозын.

5. Возө паскөдны өтка олысјас пын да колхозчыкјас пын разјасчытельнөј уж колхозјас возын сулалан мојас жылыг.

Јуасајас:

1. Кушөм рол эфелциналөн колхоз пышкөсын дисциплина бура пуктөмын?
2. Кушөм принципјас серти колө јуклыны урожај колхозын?
3. Мыјла ми колхозын сојыг амыд серти урожај јуклөмыг прөтив?
4. Коді өні совет властлөн өктын мыжөг? Мыјла?
5. Кызі колө гөгөрвонны—колхозкөд мөбө кулаккөд?
6. Кушөм өтувја овмөс форма өні лыдысө основнөј формаөн, мыјла?
7. Мыјла гөм да шөркөддема олыг крестанаөс колхозјасө колө асвөлаөн өтувтавыл?
8. Кызі бырөдны колхоз пышса гөм да шөркөддема олысјас костын неравенство?
9. Кушөм мојас сулаалны өні батрацко-беднацкөј группајас возын тјан колхозын (ТОЗ-ын)? Кушөм мојас беднакјас возын сулаалны с-х. артелын, да кызі најөс пөртны олөмө?
10. Мыјла колхоз пышса уж лөсөдөм жылыг сорнитөгөн особө сорнитөө середнак жылыг? Мыјөн сјјө торјалө беднакыг колхозын?

Со дтөдңиг ајас: 1) Јаковлев јортлөн доклад Ставосојузса Сөветјас 6-д сјезд ылын; 2) сылөн-жө доклад партијаса 16-д сјезд ылын да 3) сјезд ывыса резолютсјајас.

ЖУРНАЛЫ:

Партиялаң да Совет властаң политика өиктын

Америкалаң да Советскөй өиктса өвмөсүн гырые өвмөсјас лөбөдан тујјас

Кыввоз пыдди	3	листбок.
Америкалаң туј өиктса өвмөсүн гырые өвмөсјас лөбөдөмын	4	„
Код кыын Америкалаң миллион трактор?	5	„
Мыј вајө трактор виңму өвмөсла капитализм дырји	6	„
Виңму өвмөс мукөд капиталистическөй странајасын	8	„

Советскөй туј өиктса өвмөсүн гырые өвмөсјас лөбөдөмын

Социализмө өиктлаң тујјыс	9	листбок.
Өиктса өвмөсүн коллективизација нуөдөмын успењјас	10	„
Комі областын колхозјас течан ужын өдјас	11	„
Колхозјасын көча места содөмлөн өдјас	14	„
Колхозјас течан ужын успењјас висталөны партијалыс генералнөй виңсө вескыдөн	15	„
Вылөзжык лептывы колхоз стрөитан өд	—	„
Бөрја индөдјас	16	„
Јуасанјас	17	„

Мыјли јонауныс да бурлуныс көлхозлаң

Кызи колхозјас Комі областын бергөдчөны вөрлөзөмлаң чужөмбанөн	18	листбок.
Тышканыс скөтлы көрым лөбөдан программа тыртөм вөсна	19	„
Колхозјасын скөтвиңөм паскөдөм	—	„
Колхозјас — вөрлөзөи фронт вылын	20	„
Классөвөј тыш колхозјас течан уж гөгөр	—	„
Колхозса ужлаң производивельност	21	„
Трактор испөлујтөм Америкаын да мијанын	22	„
Кытыс чукөртөны колхознөй фондјас	23	„
Өиктса өвмөсүн механизација нуөдөм	24	„

Виңму өвмөсүн социалистическөй гырые өвмөсјас.

Совхозјас	26	листбок.
Колхозјас	28	„
Артел	—	„
Коммуна	—	„
Машинно-тракторнөй станцијас (МТС)	29	„
Бөрја индөдјас	30	„
Јуасанјас	31	„

Куцөм организациөвнөй меропријаттөвјас колө нуөдны, медым вөзө паскөдны да вынөдны колхозјас.

Учөттөг оз вермы доны колхоз, кызи өтувја гырые өвмөс	33	листбок.
Ужавны сөмын эделшйнаң	34	„
Ужавны бригадјасөн	35	„
Кыпөдны ужалыс качество	37	„
Совет властаң мыжөд (опора) өиктын	—	„
Асвөлаыс пырөм — медыңдтор колхозјас лөбөдөмын	39	„
Артел — колхоз течан ужын основнөй форма	40	„
Артелса шленјас пөвсын неравенство јылыс	42	„
Середнак колхозын	43	„
Батрацко-беднацкөй группајас јылыс	44	„
Бөрја индөдјас	45	„